

„Sprava“ pa „nesprava“ na Ogerskem.

Dne 1. aprila so spravili Madjari ostanke pokojnega Košuta na Budapeštanskem pokopališču k večnemu počitku; pri krsti in gomili so načelniki raznih madjarskih strank proslavljali pokojnika kot junaka, državnika, spasitelja narodovega, kateremu ni jednekega. Zmernejši so povdarjali, da povrat Košutovih kostij v domovino pomenja toržestvo miru in sprave, v tem ko je rekel govornik nezavisne stranke, da iz gomile Košutove „ne poganja palma sprave“. Spravo in nespravo pa so mislili vedno le v pogledu na madjarski narod, na stranke madjarskega naroda med seboj. Prorokovali so, da Košut ostane zgled Madjarom na veke, in da iz globoke žalosti ob njegovi smrti zasije najlepša jutranja zarja Madjarom; njegova gomila bode Meka madjarska; on da je vstvaril podstavo Madjarom za poznejša stotletja; on da ostane, kedar bode bila ura odločitve.

Kakor običajno, ves čas od smrti do pogreba povdarjale so vse madjarske stranke izključno Madjarsko, madjarski narod, in kedar so izrazile ime Ogerske, mislile so izključno Madjarsko. Spominjali so se Madjari britke prošlosti svoje narodnosti, a da je pod njih gospodstvom neizpremenjena britka osoda nemadjarskih narodov pod ogersko korono, tega niso omenili niti s slovko.

Košut Madjarom ostaje vzor prošlosti in zgled za bodočnost, in to govori jasneje, nego debela zgodovinska knjiga. Iz obožavanja Košuta in njegovih ostankov morejo nemadjarske narodnosti posnemati, kaj jim je pričakovati od Madjarov v nadaljnji bodočnosti.

Sedaj, ob smrti Košutovi, bi bili Madjari v resnici mogli postaviti mejnik med prošlostjo in bodočnostjo; mogli bi bili z zgodovinsko kritiko ločiti Košutove dobre in napačne nazore; mogli bi bili brez škode na njegovem imenu proslavljati to, kar je storil za občo svobodo državljansko; a istočasno morali bi bili obsoditi Košutov nazor, vsled katerega je poznal *narodnostno*

svobodo jedino za Madjare, v tem ko je isto svobodo preziral in tlačil nasproti vsem drugim narodom. Košut ni zgled bojevnika za narodno svobodo, ampak narodnega šovinista in zgled hudega trinoga drugih narodov. Nazor Košutovega šovinizma dovaja, in če se ne spametijo, tudi dovede Madjare same do izgube ne le občil svoboščin, ampak tudi narodne svobode, privede naravnost v propad vso madjarsko narodnost.

Sprave, sprave je na Ogerskem do skrajnosti potreba; a to spravo je potreba napraviti ne le z madjarskimi strankami, ampak pred vsem z nemadjarskimi narodi korone sv. Štefana. Ta sprava z narodi je nezogibno potrebna zaradi Madjarov samih, ker drugače ne bodo hodili dolgo romat v Meko h Košutovi gomili, ampak jih druge sile uničijo tako, da se sami ne najdejo več na političkem zemljepisu.

Košut ni spasitelj „madjarske nacije“, ampak njen pogubitelj, ako se ista ne strezne še v poslednji čas. Toda madjarski šovinizem je prehud, da bi zaresno mislil na pomen Košutovega kulta. A kaj, da bi ne trpeli pri madjarski zaslepljenosti tudi drugi narodi, sosebno Slovani in Romunci; ti, kakor se kaže, bodo zopet morali pokoriti se za grehe madjarske politiške in nacijske nestrpnosti.

Madjari so, kakor drugi mali narodi, igrača obče politike, in oni v svoji zaslepljenosti igrajo sedaj najopasnišo igro; ako doigrajo svojo tužno vlogo, jih vrže ista obča politika ob tla za posebne zasluge pri oslavljevanju in uničevanju — slovanskega plemena na Ogerskem. Slovani ne bodo plakali zastran take usode zaslepljenega naroda. Če pa Madjare dočaka taka usoda, zahvaliti se bodo imeli svojemu spasitelju — Košutu, Košutovemu kultu in pa „spravi“, kakoršno so sedaj naglašali ob njegovi gomili.

Košutovo ime ne kliče k spravi narodov; ali Madjari, ako hočejo rešiti sami svojo narodnost in svoj

obstane v Evropi sredi arijskih narodov, morali bi ravno sedaj lotiti se te sprave ter Košutov kult postaviti v določene meje. Tako delo bilo bi modro in jedino dostojen spomenik tega psevdounaka, psevdospasitelja!

Zedinjena Slovenija pa nekdanji taborji.

Kdo bi bil mislil, da pridejo čez 25 let slovenski taboriti na zatožno klop, in da bode njih pri občem oduševljenju slovenskega naroda pričeto in po raznih slovenskih pokrajinah ponovljeno sklepanje in delovanje javno obsojeval slovenski zastopnik? In vendar se je to zgodilo leta 1894. Dr. Ferjančič, jako delaven in tudi jeden najboljših sedanjih slovenskih državnih poslancev, je na Idrijskem volilnem shodu očital prirejevalcem slovenskih taborjev, da so pred 25 leti „nekako hoteli začeti hišo *pri strehi* zidati“, v tem „*ko sedanji rod*, računajoč z razmerami in težavami, je nasprotno nastopil *pravilno pot*“, katero odobruje tudi ta zastopnik. To se pravi, da naši predniki, med katerimi je živel tedaj naš zastopnik kot gimnazijalec viših razredov, so bili še politiški otroci, ki se niso še zavedali, kaj pomenja svečano podeljena ustava in pa pot do njene izvršitve. Huda obsodba, in je le dobro, da na zemlji ne morejo več vložiti pritožbe ničnosti proti njej pokojni otec dr. Bleiweis, dr. Razlag, dr. Zarnik, dr. Lavrič in še kaka druga zvezda tedanjih taboritov; ne vemo pa, kaj porekó nekateri tedanji, še živi njih tovariši in somišljeniki.

Z naše strani ne moremo tedanjim praporščikom prapora Zedinjene Slovenije v jedru in bistvu očitati prav ničesar in obžalujemo le prav iskreno in globoko, da od iste dobe so se slovenski zastopniki toliko izpreminjali, da so se prelevili v take zastopnike, kakoršne imamo poprek in z večine dandanes, da imamo oportuniste prve in druge vrste, v obeh vrstah pa izključno separatiste, katerih je sram vsake zaresne solidarnosti z drugimi slovanskimi poslanci in njih skupinami.

Vkus o pomenu ustavnosti so bili dobili slovenski rodoljubi uže ob podeljenju Kromeriške ustave; bistveno ista ustava se je ponovila l. 1860. in na škodo Slovanom izpremenila l. 1861.; v skupnem državnem zboru so se vezbali v tej ustavi nekaj let, in ko je posledica l. 1866. porodila sedanji duvalizem, dobila je totranska polovina svoj poseben državni zbor in svojo ustavo. Od začetka do 1867. pa je bil v tej ustavi vključen narodnostni in jezikovni člen, v istem smislu, kakor od 1867. l. do danes. Leta 1867. bil je slovenskim boriteljem še živ spomin na razprave o narodnostnem in jezikovnem členu, predno se je uvrstil med državne osnovne zakone sedanje ustave; bil jim jo pomen oblike in smisla istega člena takó živ pred očmi, da so mogli ta pomen umeti pravilno in prav uže s pomočjo samega instinkta brez pomoči natančne razumove razsočnosti. A, kakor rečeno, vodil jih je tudi razum, kajti rezke so bile debate pri razpravi o obliki tega sedaj uže z raznotero zgodovino obloženega, a vedno še veljavnega fundamentalnega člena.

Ta člen pa takoj pri začetku teksta jasno in določno zagotavlja vsakemu narodu avstrijskemu *zaščito in gojenje* njegove narodnosti in njegovega jezika. Narodi se v tem členu razločujejo kot posebne, samostalne individualitete, različne od individualitete posamičnih oseb, katerim se kot državljanom posebe zagotavljajo njih razna prava v drugih členih iste ustave. Ako je bil narodnostni in jezikovni člen v takem pomenu znan in jasen, kakó naj bi bili slovenski bojovníki *ščitili in gojili* narodnost in jezik svojemu narodu, nego s tem, da mu priboré narodno samoupravo, in v kateri obliki, v kakih mejah naj bi bila taka narodna samouprava dobila naravno življenje, nego v tem, kar so v bistvu imenovali „Zedinjeno Slovenijo“?

Naši tedanji voditelji so se dobro zavedali, da pri razpravljanju narodnostnega in jezikovnega člena so bili *obečali* izvršiti ta člen takó, da bi mogel zares vsak narod *ščititi* sam sebe s tem, da bi varoval in gojil svojo narodnost in jezik, in zato so takoj ob zasnovi duvalizma še posebe povdarjali potrebo „Zedinjene Slovenije“. Ta bi bila pravi fundament za zidanje „hiše“ do podstrešja, ne pa narobe, kakor misli dr. Ferjančič ali — po njegovem — celó ves „*sedanji rod*“! Fundament so iskali „naši predniki“, kjer ga je treba iskati, namreč v fundamentih ustave, in ti fundamenti so *osnovni* njeni členi, in za narode je med temi členi odločilen narodnostni in jezikovni člen, ki ima številko XIX.

„Naši predniki“, ki so zagovarjali na raznih taborjih „Zedinjeno Slovenijo“, imenovali so se federaliste, bili so pa v resnici le nacionalni avtonomisti, torej so zaostajali v svojem stremeljenju za drugimi narodi, ki so dejanski federalisti bili in ostali. Slovenski taboriti so videli ravno takrat, da so madjarski federalisti dosegli federalizem prve vrste, ki se imenuje od začetka do danes duvalizem, in videli so, da se opravičuje in štiti ta oblika cesarstva; njih zahteve niso bile niti senca proti pomenu duvalizma; zakaj bi ne bili torej mogli v smislu ustave zahtevati mnogo skromniši fundament za zidanje narodnega vseslovenskega doma?

Slovenski taboriti so poznali toliko slovensko zgodovino, kakor jo pozna katerikoli današnjih oportunistov v Hohentwartovem klubu ali zunaj njega, in ta zgodovina jim je pripovedovala, da so Slovenci 600 let pod žezlom Habsburžanov, torej še nekoliko dalje časa, nego Madjari; oni so se torej stoletja skupno borili v *zaščito zunanjih* mej kronovin naše dinastije; zaslužili so torej *v okviru teh zunanjih* mej sebi *notranje* nacionalne meje, t. j. *zaščito* svoje narodnosti in svojega jezika; zaslužili so to *zaščito* vsaj toliko, kakor vsak drug narod monarhije. Vrhu tega se je podelila ustava jednako za vse narode; kakó bi si bili mogli torej naši taboriti misliti, da morajo še le napravljati fundamente, potem ko je fundament na zunaj tudi po Slovencih *zaščičena* država, in ko je fundament na znotraj podeljen v ustavi? Njim ni bilo treba drugega, kakor pokazati, kakó hočejo Slovenci zidati na notranjem fundamentu ustave, in razglašali so na taborjih, da za zunanje zidovje na ustavnem fundamentu vidijo najprimernišo snov v „Zedinjeni Sloveniji“.

Oblike za tako Slovenijo niso niti sami izsledili; našli so analogno zidovje pri drugih narodih skupnega cesarstva. Rekli smo uže, da so gledali na federaliste, a so zahtevali *vedno* manj nego federalisti. Spominjali so se, da je bil uže minister bar. Aleksander Bach dal ogerskim Srbom narodno samoupravo, jednako tudi gališkimi Rusom. To se je zgodilo, ko je bila suspendovana prva ustava; toliko laže se je moglo to zgoditi na fundamentu narodnostnega in jezikovnega člena tedaj in doslej veljavne ustave. Videli so naši taboriti celó to, da se je potem avstrijskim Poljakom podelila *deželna* avtonomija, katera obseza mnogo več, nego vsaka, še toliko idealno mišljena narodna samouprava; kajti poleg narodne samouprave imajo Poljaki tudi deželno samoupravo, v smislu, da gospodujejo nad gališkimi Rusi. Ako je bilo možno Poljakom kljubu ustavi podeliti tako avtonomijo, je toliko bolj opravičena narodna samouprava, ki popolnoma odgovarja členu XIX. osnovnih državnih zakonov.

Za ustavo so se borili pa tudi Slovenci, kakor drugi narodi; ali bi bila podeljena samo zato, da bi se borili še *jedenkrat* za njeno osnovo? To, kar nasvetuje dr. Ferjančič, bi bilo pravilno, *ko bi še ne imeli ustave*. On pravi, da polagoma naj bi si Slovenci priborili to in ono, in potem bi jih državna uprava še le smatrala kot „skupaj spadajoče dele jednega telesa“. Ali ne govori izrecno XIX. člen državnih osnovnih zakonov, da Slovenci imajo pravo, *da se pošteevajo uže od začetka ustave kot jedno telo*? Kolikor v resnici ne pošteevajo Slovencev kot tako telo, namreč kot narodno celoto, krivi so slovenski politiki, sosebno njih oportunisti, se ve da v družbi z oportunisti drugih slovanskih narodov. Ali zaradi tega ni še potreba, da Slovenci obsdijo sami sebe ter začnejo zidati pri tisti strehi, katero imenuje dr. Ferjančič fundament.

Pravi fundament so zahtevali slovenski taboriti pred 25 leti, in da je zahtevanje „Zjedinjene Slovenije“ bilo „pravilno“, o tem svedočijo analogije raznih narodov, ki so hoteli sezidati svojo narodno „hišo“. Dr. Ferjančič hoče doseči vse poprej brez „Zjedinjene Slovenije“, potem še le obeta neko „duševno zjedinjeno Slovenijo“ in pozneje morda, morda tudi — „*teritorialno zjedinjenje*“! Po teh nazorih bi se Slovincem godilo takó, kakor revežu, ki utegne sčasoma obogateti; dokler je ubog, naj se muči in muči za vsako drobtino; pozneje, ko postane *morebiti* bogataš, doseže, če hoče, tudi sezidano palačo. Za Slovence bi pomenjalo tako postopanje ravno toliko, kakor da bi se še nič ne bili mučili tekom stoletij, kakor da bi si morali še le priboriti, kar je podeljeno v ustavi, in kar je uže dejanski izvršeno za druge narode v posebnih oblikah.

Potem pa nastaje vprašanje, ali bi imeli Slovenci čas, da bi mogli takó postopati; kakó se morejo Slovenci brniti v borbah za drobtinice nasproti drugim kulturno močnim narodom, sedečim pri polnih skledah? Kje ima dr. Ferjančič zapisano, da Slovenci po njegovih receptih pridejo do „duševno zjedinjene Slovenije“ in eventualno pozneje do „*teritorialnega zjedinjenja*“? *V okviru uže izvršene nacio-*

nalne uprave je možno tako postopati, drugače pa ne; zato je sedanje postopanje slovenskih oportunistov silno óпасно, ker nimajo ne razuma, ne volje, da bi se oprijeli zopet tega, kar so zahtevali slovenski voditelji na taborjih pred „sedanjim rodóm“. Slovenski oportunisti so nepoboljšljivi separatisti; kot taki pozabljajo, da imajo tudi drugi slovanski narodi analogne in celó jednake potrebe in težnje, kakor Slovenci. Ko bi se združili z njimi, vzrasel bi jim pogum vsaj nekoliko, da bi se jim ne zdela pretežavna ali celó absurdna zahteva „Zjedinjene Slovenije“. Ker so ločeni in, ker hočejo ločeni biti od drugih slovanskih državnoborskih skupin, vidijo v „Zjedinjeni Sloveniji“ tako strašilo, katerega „naši predniki“ niso poznali pred 25 leti. Kar je njim, separatistom, pretežavno, generalizujejo kot absolutno zapreko, in zato razglašajo zahtevo „Zjedinjene Slovenije“ kot zidanje pri strehi; dejstvo pa je to, da so oni splezli na takó zračno ostrošje, da ne vidijo več k tlem, tje doli, kjer so stali „naši predniki“, taboriti, in kjer je bil dejanski pravi fundament. Uboga Slovenija!

Dr. Ferjančič utegne naši zaščiti nekdanjih slovenskih taboritov ugovarjati toliko laže, ker priporoča najprej duševno in gmotno razvitje vsega naroda. Mi pa vprašamo: ali je potreba za „Zjedinjeno Slovenijo“ morda kakega plebiscita, in ali je morda dvomiti, da bi se ne dobila večina narodova, ki bi glasovala za tako narodno samoupravo v okviru monarhije in na podstavi še vedno skromnega pomena in smisla narodnostnega in jezikovnega člena? Ali so morda Madjari čakali na povoljni duševni in gmotni razvoj svojega naroda, ko so zahtevali jako obsežno relativno samostalnost v istem okviru monarhije? Ali so bili Madjari morda gmotno podprti, ko so jim privolili samo 30 odstotkov skupnih davkov, katerih niti do danes niso povišali? In ali kažejo morebiti n. pr. državnoborske volitve na Ogorskem vsaj uže dandanes velik duševni razvoj madjarskega naroda!

Če gremo dalje od manjšega do večega: ali je bil italijanski narod pred vsestranskim zjedinjenjem duševno in gmotno dovolj razvit, ko vendar ni prenehal stremiti k svojemu idejalu? Ali so italijanske množice morda uže danes duševno in gmotno dovolj okrepljene? Madjari, Italijani in drugi narodi pri enakem položaju so iskali najprej *okvir*, v katerem bi se mogli razvijati ter *pospeševati* svoj razvoj. Toliko razuma je imel ves narod, kaj pomenja tak okvir, in Slovenci, ki so na taborjih zahtevali neprimerno manj v okviru jedne in iste države, na osnovi jedne in iste ustave, so gotovo od zgorej doli prek in prek razumeli pomen okvira, ki bi ga jim podelila „Zjedinjena Slovenija“; in ko bi bili deli pred 25 leti vprašanje o tem okviru na glasovanje, ni nikake dvombe, da bi bili prek in prek glasovali z največim oduševljenjem za isti okvir. Saj je pač vsakemu prostaku umevno, da se je laže razvijati duševno in gmotno, ako se ni treba več boriti za naravne podstave, boriti se za to, kar je pri drugih narodih umevno samo po sebi.

Okvir, okvir, to je glavna stvar in pravi začetek vsemu drugemu pri analognem položaju vsakega naroda, specijalno pa

vseh avstro-ogerskih narodov. Okvir narodne samouprave, kakor vsak drug okvir, je sam na sebi še prazen; ali on je tisto uslovje, vsled katerega se še le more narod organizovati, utrjevati in razvijati v svoji narodnosti in svojem jeziku. Za bolj ali manj obsežne okvire skrbé vsi narodi, morajo skrbeti; avstrijski narodi, kakor smo uže omenili, imajo svoj okvir na zunaj v monarhiji sami; na znotraj jim pa ustava zagotavlja relativno obsežne okvire v smislu narodne organizacije, in tak okvir pomenja tudi „Zjedinjena Slovenija“. Ali je torej tak okvir, kakor so ga zahtevali „naši predniki“ pred 25 leti, pravi fundament ali ne? Ali pomenja stremljenje k takemu okviru zidanje pri strehi ali pri tleh? Pričakujemo odgovor od skupnosti slovenskih oportunistov znotraj in zunaj Hohenwartovega kluba.

Hej, težave, zapreke bodo takoj naštevali, to bude prvi odgovor. Pojdite se učiti k drugim narodom! Mi jih vzamemo za primer, dasi so zahtevali mnogo, mnogo več. Italijani so dosegli svoj cilj s pomočjo drugih držav in narodov. Madjari so iskali drugod pomoči. Ta dva primera sta za avstro-ogerske narode prikladna le toliko, da kažeta na slučajne potrebe zaveznikov. Kakó se vežejo, da pridemo od večega zopet na manjše, pa slovenski oportunisti? S kom so se vezali poprej, in koga se ogibljejo sedaj? Tu, tu je vse zlo: nerazum za skupno postopanje z drugimi slovanskimi narodi monarhije je kriv, da so v Slovencih nekako zatrli stremljenje, katero se je bilo takó srečno pričelo in se je pravilno utrjevalo med narodom.

Gospoda oportunistiška zahteva duševni razvoj narodnih množic, a sama ne kaže najpotrebnišega politiškega razuma. Ne od množic, ampak od voditeljev je zavisno, h kaki usodi dovajajo narod; to kaže zgodovina vseh vekov in tudi sedanjosti. Med avstrijskimi Slovani so njih oportunistiški separatisti in metamorfozisti krivi, da je dandanes teh narodov položnje tako, kakoršno je. Kar se dostaje Slovencev, je v poslednji dobi v smislu državniškega razuma razvijal slovenski in v obče slovanski program jedin dr. Gregorec. Naj nam razodene kdo, da bi bil kateri drugih slovenskih zastopnikov v državnem zboru dokazoval ta-le stavek: Ali se štiti in goji narodnost in jezik v smislu ustave kakemu narodu takó, kakor se to godi nasproti slovenskemu narodu v pojedinih pokrajinah posebe in v skupnosti v obče?

Dr. Ferjančič spada med najboljše slovenske poslance, pri katerih je v lepem soglasju razum in značaj. Žal, da razvija tudi on mnogo takih politiških nazorov, s katerimi ne moremo soglašati, in kar se dostaje „Zjedinjene Slovenije“, je ravno ta zastopnik razkril nazor, iz katerega mora še posebe izvirati napačna politika slovenskih oportunistov in separatistov. Taka politika utegne postati zares osodepolna; ona spravlja narod v neodločnost, mlačnost in rodoljube v nekako obupnost.

Dr. Ferjančič je naše taborite obsodil; mi smo jih tukaj zagovarjali in imamo še cel arzenal argumentov za nje v rezervi. Naj fundamentalno napačno zidanje dr. Ferjančiča in njegovih politiških somišljenikov narod probudi,

da začne delovati zopet tam, kjer so bili pričeli „naši predniki“ pred 25 leti. Samo to naj ima narod v spominu, da je sam majhen, in da, če potrebujejo veliki narodi zaveznikov, potrebujejo jih v toliki večji meri zastopniki in voditelji slovenskega naroda. V takem smislu začnimo popravljati svoje zavoženo politikovanje, potem še le se moremo nadejati boljše dobe za Slovence.

O boljših slovenskih oportunistih.

Jeseni prošlega leta smo imeli priliko presojevati politiške nazore slovenskega drž. poslanca profesorja Šukljeja, in smo videli, da on spada v slabšo vrsto slovenskih oportunistov, ker je omahljiv v važnih politiških nazorih in se veže doma in v državnem zboru sedaj s temi, sedaj z drugimi parlamentarnimi skupinami. Kljub temu, da je nadarjen in ve jako mnogo, kaže ta poslanec zavestno ali brez zavesti fundamentalno napačne nazore o značaju notranje politike; zato smo tedaj dokazovali, da notranja politika avstro-ogerske monarhije se dandanes ne dá dobro razumeti brez znanja o zavisnosti te politike od zunanje politike. Ob isti priliki in pozneje, ob zasnovi sedanje državnozbornske koalicije, pa smo šibali separatizem slovenskih zastopnikov, ki je manj dostojen slovenskega naroda, nego ostalih Slovanov skupnega cesarstva.

Slovenski državni poslanec dr. Ferjančič pa nam je dal sedaj priliko, da si ogledamo politiške nazore boljše vrste slovenskih oportunistov. O teh smo dolžni soditi, da postopajo tako, kakor mislijo, da ne poštevdajo drugih interesov, kakor interese svojih volilcev in skupnega naroda slovenskega. Ž njimi je mnogobolj vredno razgovarjati se in jim povedati naravnost, ako se ne moremo zlagati z vsemi njih nazori. Dr. Ferjančič je svoje poročilo z Idrijskega shoda priobčil v „Sl. Narodu“ in je s tem še posebe pokazal, da ne skriva svojih mislij, temveč jih daje slovenskemu občinstvu v obče na presojevanje. Jedno njegovih mislij, ki se dostaje načela in taktike glede na „Zjedinjeno Slovenijo“, smo mi nekoliko označili pod posebnim zaglavjem. Tu poskusimo presoditi nekoliko drugih njegovih nazorov.

Dr. Ferjančič nikakor ne hvali poprejšnje vlade grofa Taaffeja, vendar pa pravi, da slovenski poslanci so jo podpirali, „vedoč, da za njo ne pride boljša, posebno če zasedejo tudi samo nekateri odločni levičarji ministerske sedeže“. V tem stavku je obča misel o tem, da za Taaffejem bode sledila slabša vlada takó ali takó, in potem še posebno slaba, ako pridejo med njo odločni člani nemške levece. Tu bi utegnili mi vprašati: Od kedaj so vedeli slovenski oportunisti, da pride za Taaffejem slabša vlada, ali uže od začetka ali še-le od kake poznejše dobe? In če so Taaffejevi vladi sami „moralni očitati pri vsaki priliki, da s Slovenci ravna kakor ma-

čeha“, ali je bilo njih postopanje pravilno? Ali je bilo to postopanje pravo, pri popolni zavesti, da bode Taaffeju sledila še slabša vlada? Tudi pristavlja dr. Ferjančič, da „kriza od Taaffejevega odstopa še ni rešena, in mir je le navidezen“. Kaj pa potem: ali bode za koalicijsko vlado sledila boljša ali slabša vlada od sedanje koalicijske vlade? Naš zastopnik pravi, da „odkar je odstopil Taaffe, je nastal nejasen političen položaj“.

Dà, dà, temu, ki gleda samo na parlamentarno konstelacijo in vidi izpremembe uže v kaki ministerski krizi, je in ostane politički položaj nejasen, in zavest ter ž njo združeno proroštvo, da za Taaffejem ne bi sledila boljša vlada, ni nikakor posledica velikega političkega obzorja.

Uže poslancu Šukljeju smo morali ponavljati, da notranja politika avstrijska je v popolni zavisnosti od zunanje politike in doslej tudi v soglasju ž njo; kdor ne poštevata te zavisnosti, vsporednosti in soglasnosti, mora ostati pri vsaki še toliko neznatni izpremembi notranje politike v popolni nejasnosti, ker mu nedostaje potrebnega vodila ali kažipota. Kaj pomenja ta ali ona vlada nasproti nadrejenemu sistemu, ki vzdržuje in štiti dosedanje gospodovalne stranke ter narekuje uže pri nastopu vsaki vladi *določeno* pot! Ta sistem je treba poštovati, in potem izprevidijo *nasproti sebi in narodu odkriti* oportunisti, na kakó neizrecno krivih potih so bili in tavajo še do današnjega dne. Ni možno popisati, kako bedna je bila in je dosedanja politika slovenskih in drugih slovanskih oportunistov, naj so uže poštene ali pa vetreni. Poštene oportunisti bi ne bili nikdar gazili po toliko krivih potih, ko bi se bili zavedali pomena sedanjega sistema, ki za ustavne dobe ni bil še nikdar v večih merah obrnen proti slovanskim narodnostim, nego od nastopa grofa Taaffeja, torej *ves čas* njegovega vladanja. Ta sistem je dobil svojo najočitnišo podstavo v duvalizmu, in naj bi Slovani ne pozabili nikdar, da se je vstvaril s pomočjo takih sil, katerim je do oslavljenja slovanskih narodov monarhije. Dalje pa je dobil isti sistem svojo mogočno podporo po tisti pogodbi, katero je Bismarck priboril za zvezo Nemčije in Avstro-Ogerske, in grof Taaffe je nastopil svojo vlado iste dni, ko se je sklenila ta zveza.

Vsled tega, torej uže dolgo trajajočega in še posebej podprtega sistema vladajo gospodovalni narodi z glavnimi strankami v obeh polovinah cesarstva; madjarska na Ogerskem, nemško-liberalna s Poljaki in Italijani pa v tostranski polovini. Gospodovalni narodi pa bi ne mogli vzdrževati sistema, ako bi jim ne pomagali udani in slepi oportunisti iz srede negospodovalnih narodov, ker na zunaj bi vendar ne vplivalo ugodno, ko bi se videlo, da se prezira ogromna skupina negospodovalnih, na prvem mestu slovanskih narodnostij. Zato je toliko potrebna v madjarskem parlamentu madjaronska hrvatska stranka in še kaka druga ne-

madjarska frakcija, v Cislitaviji pa poleg Poljakov vsaj še kaka druga slovanska kopica. Poljaki spadajo k sistemu samemu; zato je neizogibno potrebno, da se jim pridružijo še druge, če tudi majhne skupine oportunistov drugih slovanskih narodov. Sistemu, kakor rečeno, je do tega, da ga ne vzdržujejo izključno gospodovalne narodnosti, in zato je še toliko neznatno število zastopnikov drugih slovanskih narodov velikega moralnega pomena, da se udeležujejo delovanja centralnih parlamentov.

Ni torej odločilno to, *koliko* oportunistov pošilja vsak negospodovalni narod v osrednji parlament, ampak to, da se sploh kak zastopnik teh narodov pridružuje strankam gospodovalnih narodov. Iz tega pa more dr. Ferjančič s svojimi tovariši izprevideti, prvič, da on in vsi slovenski oportunisti niso ves čas podpirali grofa Taaffeja zato, ker bi sledila slabša vlada, ampak isti grof Taaffe jih je potreboval ali v skupnosti ali v odlomkih, da se udeležujejo parlamenta kot zastopniki negospodovalnega slovenskega naroda, drugič, morejo slovenski oportunisti izprevideti, da po svoje podpirajo še nadalje po koaliciji nadaljevani sistem tudi tedaj, ako ostane tudi samo nekoliko slovenskih zastopnikov v isti koaliciji. Tu gre za podpiranje ali nepodpiranje sistema, in slovenski zastopniki ga podpirajo tudi s tem, da je sedaj samo jeden oddelek teh zastopnikov v koaliciji.

V tem, jedino v tem tiči pomen za sistem, ne pa v tem, da bi morda vlada potrebovala za večino glasov ravno glasove slovenskih oportunistov, ostavših v konservativnem klubu. Naj bi stranke gospodovalnih narodov imele še toliko ugodno večino, bi ne mogle dolgo izdrževati sistema, *ravno, ker bi imel premalo moralne opore na zunaj*, in zato je bila tudi zadača Taaffejeva, izvabiti Čeha iz pasivne opozicije v državni zbor; s to in pomočjo drugih slovanskih narodov je mogel grof Taaffe vstrajati toliko časa na kormilu, da si mu je bila pozneje mladočeška opozicija uže v veliko zapreko. Jednako se more madjarska gospodovalna stranka vzdrževati s pomočjo madjaronske stranke hrvatske in še nekaterih oportunistov drugih narodov.

Ali je bilo torej prav, da so slovenski oportunisti podpirali vlado, ki je ravnala s Slovenci, „kakor z mačeho?“ Ali je pa tudi prav, da sedaj podpirajo isti in vsled formalne zveze celó poslabšani sistem v koaliciji še vedno nekateri slovenski oportunisti?

Kedaj ne pride slabša vlada? To vprašanje je za dr. Ferjančiča in tovariše odločilno, in po našem pojasnilu more nastopiti boljša vlada le tedaj, ko jej odtegnejo svojo sopomoč oportunisti slovanskih narodov, kedar torej ti oportunisti stopijo v opozicijo ter se združijo tu za skupno opozicijsko postopanje. Da tega ni storil dr. Ferjančič s tovariši poprej, je dokaz, da ni poznal pomena občega sistema, in da se noče on z istimi to-

variši formalno združiti z drugo slovansko opozicijo, je zopet drug dokaz, da ne pozna pomena te opozicije.

Slovanska opozicija bode imela odločilen pomen še le tedaj, ko bodo morali priznavati na zunaj, da so zastopniki narodov slovanskih *le* v opoziciji. Tedaj doseže slovanska opozicija potreben moralen uspeh na zunaj. Dokler pa ostanejo tudi samo odlomki pojedinih slovanskih narodov v parlamentarnih skupinah, podpirajočih gospodovalne stranke, s tem pa njih parlamentarno delovanje in sistem, dotlej bodo zaščitniki sistema *prikrivali* moralni pomen opozicije.

Iz tega je zopet razvidno, kakó pogubno je bilo odobravanje postopanja teh slovenskih oportunistov, ki niso hoteli izstopiti niti iz koalicije. Dr. Ferjančič noče metati kamenja po teh zastopnikih; no, oni bi moralnih vdarcev tega kamenja tudi ne občutili, ker so jo zagazili uže do tje, kjer je otrpnelo čustvo za slovenske interese, za slovenski narod; pač pa zaslužijo moralne vdarce ti, ki nekako moralno podpirajo take nepoboljšljive oportuniste z nadejo, da priboré kako drobtino slovenskemu narodu. No, mi odpuščamo tudi takim politikom, ker, kakor smo dokazali nasproti dr. Ferjančiču, ne vedó, kaj delajo, ko ne poznajo sistema, še manj pa njegov pomen. Dr. Ferjančič, ki se nekako ponaša s tem, da je on s tovariši dal priliko slovenskim oportunistom, ostavšim v koaliciji, da so postali nasproti ministerstvu nekaka imenitna skupina, daje s tem sebi in tovarišem svedoštvo ubožstva v političnem mišljenju.

Kakó je mogel dr. Ferjančič nadejati se, da slovenski oportunisti, ki so ostali v koaliciji, dosežejo kaj dostojnega za slovenski narod? Ali ni razglasila koalicija in sedanja vlada, da ostane v političnem pogledu vse pri starem? Kakó je možno siliti vlado, da bi rušila svojo besedo nasproti skupni koaliciji? Ali bi bilo to častno za vlado, in ali je to častno, da slovenski poslanci morejo zahtevati kaj takega, ako ostanejo v koaliciji? Kje je tukaj moštvo gledé na obveze? Ali učimo slovenski narod take morale v politiki? Od sedanje vlade moremo zahtevati kaj dostojnim načinom *jedino zunaj* koalicije, ne pa v koaliciji, in slovenskih oportunistov, ki vstrajajo v koaliciji, ni glavna napaka v tem, da *molčé* nasproti slovenskim potrebam, ampak v tem, da niso pošteno izstopili iz zveze, kjer ne more treznomisleča glava zahtevati ničesar za narod slovenski. Molčanje slovenskih oportunistov je le *dosledno* in kaže več mišljenja, nego ga je pri teh, ki jih grajajo, češ, da niso sedaj v proračunskem odseku povzdignili svojega glasu.

Dr. Ferjančič obsoja postopanje slovenskih členov sedanje koalicije, češ, da niso izkoristili ugodnega položaja, in da ste dve koncesiji, namreč gledé više gimnazije v Kranju in slovenskih paralelk ali slovenske niže

gimnazije v Celju dvomljive vrednosti. V kakem razmerju ste pa ti dve koncesiji s tem, da pomagajo Slovenci s svojimi Hohenwartovci še nadalje vzdrževati protislovanski sistem? Ti Hohenwartovci, kakor dokazano, storé najboljše, ako molčé še dalje in dalje, ker je to le doslednost njih vstrajanja v sedanji koaliciji; a tudi ko bi oni dosegli še sto drugih koncesij, bi to ne odškodovalo pregrehe in osnovne napake, da ti poslanci podpirajo vzdržanje protislovanskega sistema, in da se na zunaj smatrajo takó, kakor da bi zastopali oni *res* slovenski narod.

Takó so Slovenci sedaj pri tem, da jedni njih zastopniki so zunaj koalicije, a se nočejo pridružiti formalno k pravi opoziciji; drugi pa ostajajo v koaliciji in ti uže jedino s tem morejo paralizovati moralni vpliv teh poslancev, ki so zunaj koalicije, in to celó v slučaju, ko bi se poslednji pridružili pravi opoziciji. Namesto torej, da bi bil dr. Ferjančič s tovariši takoj od začetka načelno obsojeval svoje kolege zaradi tega, da so ostali v Hohenwartovem klubu, jih je še pohvalil in bi jih sedaj še bolj hvalil, ko bi mu ne molčali preveč. Taka politika se sama hudo maščuje in se bode maščevala še bolj v nadaljnjih posledicah.

Dr. Ferjančič se boji take volilne reforme, ki bi utrdila nemštvo, bodisi nacionalno ali liberalno, in pristavlja, da bi bilo to za Slovence usodepolno. No, nemški liberalci in nacionalci morejo delovati na sprejetje take volilne reforme, to pa zato, ker jim v koaliciji pomagajo slovenski in še drugi oportunisti, o katerih vseh morejo trditi *na zunaj* slovanski nasprotniki, da zastopajo slovenske narode, da se torej *tudi slovanski* narodi udeležujejo uzakonjenja take volilne reforme! Naj tem nasprotnikom odgovarjajo in naj se jih s pošteno logiko branijo dr. Ferjančič in tovariši, če — morejo!

Taka je torej z nazori slovenskih boljših oportunistov; potem naj pričakujemo od njih pri sedanjem položaju ugodnih uspehov! Sicer pa to čudo ni, ako je videti, da dr. Ferjančič jako slabo ume n. pr. tudi pomen nacionalne avtonomije, ki bi bila najboljša organizacija za slovanske narode, in bi se dosegla, ko bi stopili zastopniki slovanskih narodov združeni v opozicijo ter dokazovali, da ta avtonomija odgovarja do cela sedanji ustavi, in da more *jedina* rešiti male celote slovanskih in vseh šibkih, pa v kompaktnih masah v Avstro-Ogerski živečih narodov.

Pri vseh dosedanjih slabostih slovenskih boljših oportunistov gojimo jedno nadejo: da se dajo morda poučiti, da si popravijo na nekatere strani svoj preomejeni politični razum, in da bodo kot značajni rodoljubi potem delovali v soglasju s popravljenimi političnimi nazori. Naj se podvižejo!

Iz poezij J. Stritarja.

N j i v a.

Ko gledam te, zelena njiva!
 Ki v klasje ti lati gredo,
 Kaj žalost mi srce zaliva,
 Kaj solza sili mi v oko?
 Škrjanec, čuj! nad tabo poje,
 Vesel v višavi se vrtil;
 Tu v žitu ima gnjezdo svoje,
 Kjer starka mlade mu godi. —
 Ti vsako leto zelenela,
 Rodila bodeš zlati sad;
 Škrjanca pesmica donela
 Nad tabo vsako bo pomlad.
 In drug bo tu sedel veselo,
 Kjer jaz sedim zdaj pod goro;
 Življenje njemu bode cvelo,
 Ko mene zdavnaj več ne bo.
 Veselo naj življenje vživa,
 Saj pride skoraj drug za njim,
 Ki bo govoril tebi, njiva,
 Kakor ti jaz zdaj govorim.

Izvirnik.

Н ъ и в а.

Ko gledam te, zelena njiva!
 Кий в класье ти лати градк,
 Кай жалост ми срце залива,
 Кай солза сили ми в око?
 Шкрянец, чуй! над табж пою,
 Весел в вышаве сж вртил;
 Ту в житу има гнѣздо свое,
 Кьер старка младе му годж.
 Ти vsako lѣto zelenѣla,
 Родила бждеш златий сад;
 Шкрянца пѣсмица донѣла
 Над табж vsакж бж помлад.
 Ии друг бж ту сѣдѣл весело,
 Кьер аз сѣдим здай под горж;
 Живljenje нѣму бжде цвело,
 Ко мене здавнай вач не бж.
 Весело най живljenje жвива,
 Сай придет скорай друг за нѣмж,
 Кий бж говорил тебѣ нива,
 Какор ти аз адай говорим!

M. A. Ламурскій.

Н и в а.

Zelenую смотрю на ниву,
 Как буйно колосилсь ты!
 Зачѣмъ ты, сердце, — право, диво!
 Печально, глазъ не безъ слезы?
 Въгъ жаворонка пѣсно слышу,
 Кружится радостно въ выси;
 Его гнѣздо вижу я вижу,
 Ты, самка, мирно лишь сиди!
 И съ года въ годъ ты зеленѣешь,
 Родить и золотой свой плодъ,
 И жаворонку все ты внемлешь
 Весной цвѣтущей каждый годъ.
 Другой тутъ будетъ наслаждаться,
 Гдѣ я сижу здѣсь подъ горой,
 И жизнью будетъ увлекаться,
 Когда свершу ужъ путь я свой.
 Пусть веселья жизни ткань онъ вяжетъ,
 Придетъ вѣдь и за нимъ другой,
 И, нива, все тебѣ онъ скажетъ,
 Что говорилъ и я съ тобой!

Фр. Целестинъ.

O zakaj sem te zapustil,
 Dekle drago, zlato mi!
 Teга si ne bom odpustil,
 Dekle drago, zlato mi!

Tiho si solze rosila;
 Mene pa srce krivi:
 Teга nisi zaslužila,
 Dekle drago, zlato mi!

Dan in noč si meni v mislih,
 Tebe srce le želi,
 Ti edina si mi v čišlih,
 Dekle drago, zlato mi!

Vem pa, da sem vse izgubil,
 Kar tu mene veseli:
 Srečo tvojo sem pogubil,
 Teга Bog ne odpusti!

Nisi se ljudem tožila,
 Da te dragi zapusti,
 Vso nesrečo si prikrila,
 Dekle drago, zlato mi!

—st—

Raznarodjenom velikanu.

Ti mrtav ležiš — — tudjemu si rodu
 I slednju, zadnjo žrtvovao snagu,
 Iz srca davno rodni dom si sbrisò
 I majku dragu!

A sviet te slavi, gdje si cielim žarom
 Za sreću stranog radio ti puka,
 Gdje niesi čuo vapaj rodne braće
 Ni njenih muka!

Taj tudji svijet danas strven kuka
 I pogreb sjajni tebi mrtvom sprema,
 Al rodna majka za te jao, sine,
 Ni suze nema!

Nad odrom mirna ubiel-kamen stoji,
 Ledénim okom tvoje gleda kosti —
 — — Kò majka što će? Bolnim glasom šapće:
 Oj Bog ti prosti!

R. Katalinić Jeretov.

Prve ljubice.

Moja me Mila ljubila toli,
 Ja sam samo njojzi žio;
 Ja sam bio Mili mio,
 Mila meni sreća, raj.
 Proljeće svanu, doba blago,
 Milica meni tri cvijeta
 Posla nježna — sad su mi sveta —,
 Novoga doba milen dar:

„Eto ti, dušo, tri cvijeta,
 „Ljubice njima krasno ime;
 „Prve su, krute iza zime
 „Koje vidjeh, dragane moj.
 „Primi ih, hrani, da ti kažu,
 „Koli te ljubim svako doba;
 „Prve su — dosle te do groba
 „Prva mi, zadnja ljubav ti“.

Proljeće ode, ljeto, jesen,
 Zima kruta, proljeće blago
 Opet svanu — milo mi, drago
 Zlato moje krije grob. —
 A ja ljubim ljubice one,
 Milice moja, svako doba;
 Ljubim, ljubiti ću sve do groba,
 Prva mi, zadnja ljubav ti.

Dr. A. pl. Budisvojev.

Улыбалось счастье мнѣ не разъ,
Улыбался мудро я ему!
Я не ухватилъ руки сейчасъ,
И далъ вопросы лишь уму.

И съ улыбкой счастье мнѣ прошло,
Все сия въ свѣтлыхъ мнѣ лучахъ:
Ярче все свѣтилось мнѣ оно;
Ты-жъ, слеза, блестяще еще въ глазахъ!

Все блестяще, когда въ душѣ горюшь
Жаркій ты раскаляешь огонь!
И улыбки той не повторилъ,
Счастье: вѣдь такой ужь твой законъ!

Фр. Целестин.

Der Königssohn Marko.

Godine 1883. izišla je knjiga — izdanje je salonsko —: „Der Königssohn Marko (Kraljević Marko) im serbischen Volksgesang. Deutsch von Carl Gröber. Mit einem Titelbilde von Th. Rybkowski: „Der Guslar“. Wien, Alfred Hölder, k. k. Universitäts-Buchhändler. 1883“. Knjiga je prikazana: „Seiner königlichen Hoheit, dem durchlauchtigsten Herrn Wilhelm Herzog von Württemberg, k. k. Feldzeugmeister . . . dem siegreichen Führer während der Occupation Bosniens, und der Hercegovina und ersten Chef der Landes-Regierung in diesen Provinzen“. Sadržaj: Einleitung, Markos Eltern Die beiden Königssöhne¹, Die stolze Rossanda², Die Fahrenwila³, Wila Rawijojla⁴, Die Verrätherin⁵, Wutscha der General⁶, Beg Kostadin⁷, Marko verheiratet Relja⁸, Der Magyare Vilip⁹, Hochzeitszug des Feuerdrachen Wuk¹⁰, Der Renegat¹¹, Die Tochter des Mohrenkönigs¹², Das heilige Abendmahl¹³, Marko im Ramazan¹⁴, Markos Hochzeit¹⁵, Die Wette¹⁶, Die Jagd am Georgstage¹⁷, Das Urtheil¹⁸, Des Vaters Säbel¹⁹, Die dreissig Türken²⁰, Der Egyptianer Dschano²¹, Die ungetreue Gattin²², Der Strassenräuber Mussa²³, Der

Bergbewohner Dschemo²⁴, Die Türkenjagd²⁵, Tod des Relja²⁶, Wie Marko ackert²⁷, Die Hochzeitssteuer²⁸, Der Adler²⁹, Markos Tod³⁰, Erläuterung.

Der Königssohn Marko — da je Kraljević (veliko početno slovo!) vlastito ime, to smo dokazali prošle godine u „Slov. Svetu“³¹; s toga nam se „Königssohn“ ni malo ne svidja. U ostalom i sam prevoditelj piše „Kraljević Marko“, ne „der Königssohn“: „Trinken Wein die Türken Janitscharen — Und mit ihnen *Kraljewitsche*³² *Marko*“; „Wenn es jemand wär vergönnt zu sehen — Anzuseh'n den Kraljewitsche Marko“; „Sieh, da kommt der Kraljewitsche Marko!“; „A's dies hörte Kraljewitsche Marko, Bleckte er die Augen böß auf Gjuvo“; „O mein Sohn, du Kraljewitsche Marko, Warum machst du so viel fromme Werke“; „Auf zur Jagd bricht Kraljewitsche Marko“; „Morgens reitet Kraljewitsche Marko, Und mit ihm sein alter Schwiegervater“; „Festlich feiert Kraljewitsche Marko, Festlich feiert er den heil'gen Georg“ i t. d., i t. d.

Slika „Der Guslar“ predstavlja nam vjerno pjevajućega starca i okô njega pažljive slušatelje³³. „Das Testament Markos, das wir im Gesange „Tod Markos“ finden, hat seine

¹ Da je kraljević (kraljev sin) Marko rodom Srbin, to stoji. Ali o Kraljeviću (veliko početno slovo, vlastito ime, v. 15. br. „Sl. Sv.“ pr. god.) Marku ne pjevaju samo što-kavci (Srbi i Hrvati), nego i kajkavci (Slovenci i Hrvati) i ča-kavci (Hrvati) te i Bugari i — Albanezi; s toga on nije narodni junak samo Srbâ, nego je i Hrvatâ (osobito u Bosni i Hercegovini) i Bugarâ i Slovenaca (v. 21. br. g. 1892.). Zato mnijemo, da je g. Gröber mogao reći: im *serbisch-kroatischen* Volksgesang (tim više, što stranci obično naš jezik zovu srbsko-hrvatskim). — „Nu ne samo da Hrvati i Srbi pjevaju o Marku, nego i Slovenci imaju takodjer pjesama o njem, a još više Bugari. U samoj sbirci braće Miladinovaca ima 20 pjesama o „Marku Kraljeviku“. Ivan Filipović. — „Freilich hatte man früher keine Ahnung vom enormen Reichthum dieses Liederkranzes (o Kraljeviću Marku), und erst das jüngste, *kroatisch* herausgegebene Werk des Ivan Filipović über Kraljewitsch Marko gibt einen Begriff davon“. *Kroatisch* — tako veli Gröber — zašto? Jer su pjesme tiskane latinicom. Na drugih mjestih ne kaže ni „Srbi“ ni „Hrvati“, nego „Südslaven“. — ² Ženitba oca Kraljevića Marka. — ³ Braća Kraljevići. — ⁴ Sestra Leke kapetana. — ⁵ Marko prevario vilu. — ⁶ Kraljević Marko i vila Ravijojla. — ⁷ Marko Kraljević i nevjerna djevojka. — ⁸ Kraljević Marko i Vuča gjeneral. — ⁹ Kraljević Marko i beg Kostadin. — ¹⁰ Marko ženi Relju Bošnjanima. — ¹¹ Kraljević Marko i Vilip Madžarin. — ¹² Ženitba Zmaj-Ognjenog Vuka. — ¹³ Marko i turska poturica. — ¹⁴ Kraljević Marko i kći kralja arapskoga. — ¹⁵ Marko Kraljević se pričešća. — ¹⁶ Marko pije uz ramazan vino. — ¹⁷ Ženitba Kraljevića Marka. — ¹⁸ Oklada Kraljevića Marka. — ¹⁹ Lov Markov s Turcima. — ²⁰ Marko kaže, na komu je carstvo. — ²¹ Marko Kraljević poznaje očevu sablju. — ²² Kraljević Marko i trideset Turaka. — ²³ Kraljević Marko i Misirlija Džano. — ²⁴ Kraljević Marko i nevjerna ljubav. — ²⁵ Kraljević Marko i Musa kesedžija.

²⁶ Kraljević Marko i Gjemo Brdjanin. — ²⁷ Marko sveti sokolovo krilo. — ²⁸ Smrt Relje od Pazara. — ²⁹ Oranje Kraljevića Marka. — ³⁰ Marko ukida svatbarinu. — ³¹ Kraljević Marko i orač. — ³² Smrt Kraljevića Marka. — ³³ V. op. I. (početak). — „Scharatz heisst ein geflecktes Pferd — Scheeke ist mit Bezug auf *Markos Leibross ein Eigennamen geworden*“. Gröber, Erl. pag. 263. — ³⁴ U narodnoj pjesmi stoji često vokativ mjesto nominativa: Vino pije Kraljeviću Marko, Uranio Kraljeviću Marko, Knjigu piše Zura Vukašine. Na večeru sjede car Lazare, Lov lovio vezire Murate i t. d. Na njemačkom ne može stojati Kraljeviću mjesto Kraljević; ali ne može — u stihu — stojati ni daktil (— o o). Kraljeviću — dva troheja (— o — o) — Kraljeviću Marko — tri troheja (— o — o — o) — Talvj i Göthe pišu *der Kraljewitsch Marko* — tri troheja, ali je naglasak na e (Kraljéwitsch, dočim se on zove Kraljević) — osim toga v. op. 33. — Za to nam se čini, da si je Gröber pomogao dobro, pišući Kraljewitsche mjesto Kraljewitsch. — ³⁵ Filipovićevo zbirka (v. niže) ima sliku Markovu. Je li Marko dobro naslikan? Na to je pitanje teško odgovoriti. „Tu (u samostanu sv. Dimitrije, zadužbini Mrnjavčevića, kod sela Suharička, nedaleko od Skoplja) se i sada u priprati crkve, koju je Marko sagraditi dao, na lijevoj strani nalazi uz Vukašina naslikan Marko: lep, crnomanjas, s okruglom crnom bradom, a sa arhijerejskom krunom na glavi i koturom naokolo, u jednoj ruci drži svitak, a lievom se oslanja na balčak od sablje, sa nadpisom oko glave: „*Boga blagocjerni sin previsokago kralja Vukašina ktitor Marko*“. To je kraljević (kraljević malo početno slovo) *Marko u poviesti*. U Filipovićevoj je zbirci naslikan *Kraljević* (vlastito ime) *Marko u narodnoj pjesmi*. Na pitanje, je li dobro naslikan, teško je odgovoriti već s toga, što ga sve pjesme ne predstavljaju na isti način i što si ga od više čitatelja svatko misli drugako. — ³⁶ „Kada Marko saktisa oružje, Onda trže divit od

Nation getreulich vollzogen. Auf allen Kirchenfesten und Jahrmärkten und bei allen sonst günstigen Gelegenheiten finden wir blinde und sehende Sänger, von zahlreichen und aufmerksamen Zuhörern umringt, zum monotonen Saitenspiel der Gusla diese herrlichen Heldengesänge vortragen“.³⁶

Predgovor jest i liep i dobar. Što u njem pripovieda o Kraljeviću Marku, glede toga držao se, čini nam se, Ivana Filipovića (i to prvoga izdanja: Kraljević Marko u narodnih pjesmah. Sa slikom Markovom i tumačem svih manje poznatih riečih i izraza. Uredio Ivan Filipović. U Zagrebu. Nakladom Lav. Hartmana. 1880³⁷). Veoma je zanimivo i ostalo, što kaže u predgovoru: „Alles, was das Volk der Südslaven“ als gross, schön und edel anerkennt, hat es benützt, um damit in seinen Liedern den Liebling Kraljewitsch Marko auszustatten. *Besser als aus jeder noch so ausführ-*

pjasa, A iz džepa knjige bez jazije, Knjigu piše Kraljeviću Marko: „Kogod dodje Urvinom planinom, Medju jele studenu bunaru, Te zateče ondje deli-Marka, Neka znade, da je mrtav Marko; Kod Marka su tri čemera blaga, Kakva blaga? sve žuta dukata: Jedan ću mu čemer halaliti, Što će moje tielo ukopati, Drugi čemer nek se crkve krase, Treći čemer kljastu i slijepu, Nek slijepi po svijetu hode, Nek pjevaju i spominju Marka“³⁸. Gröberov njemački prevod: „Als vernichtet waren alle Waffen, Zieht das Schreibzeug aus dem Gürtel Marko, Aus der Tasche unbeschrieb'ne Blätter, Schreibt darauf für jene, die ihn finden: „ . . . Einen Beutel will er jenem lassen, Welcher seinen Leichnam wird begraben; Mag den zweiten sich die Kirche nehmen, Doch der dritte sei für arme Blinde — *Dam't sie in alle Länder wandeln Und den Helden Marko singend preisen!*“³⁹ — Narod pjeva o svojem ljubimcu: „Spominje se Kraljeviću Marko, Kao dobar danak u godini“⁴⁰. — ³⁷ Izišlo je i drugo

lichen und noch so richtigen Ethnographie dieses Slavenstammes erfahren wir aus den nationalen Gesängen die ethischen und moralischen Anschauungen dieses Volkes, seinen Charakter — den Volksgeist. **Diese Kenntniss aber ist zur richtigen Behandlung eines Volkes, zu seiner Leitung und Regierung unumgänglich nothwendig; nur durch diese Kenntniss kann man sein Vertrauen gewinnen . . .** Die Lieder, welche den Königsohn Marko besingen, bilden nur einen kleinen Theil jener Unmasse von Rhapsodien, welche der productive Genius der Nation der Südslaven“ aus dem unerschöpflichen Born einer urwüchsigen Volksphantasie hervorgezaubert hat . . . Es tritt uns hier (glede pjesama o Marku) das Beispiel eines noch lebenden, fortzeugenden Volksepos-entgegen; es ist das einzige in Europa noch lebende“⁴¹.

izdanje: „Kraljević Marko u narodnim pjesmama. S tumačem manje poznatih rieči i izraza. Uredio Ivan Filipović. Pomnoženo izdanje sa 21 slikom, risao Vjenc. Anderle“. — I u tom je izdanju slika Markova; bolja je nego u prvom već s toga, što predstavlja Marka na Šarinu. — U drugom izdanju ima 8 pjesama više nego u prvom (u prvom 62, u drugom 70). Ali ni u tom drugom izdanju nisu sve pjesme o Marku. — Gröber nije preveo nego 31. — ³⁸ V. op. 1. — ³⁹ V. op. 38. — ⁴⁰ Pjesme o Marku pjevaju se svaka za se, te ga često jedna predstavlja na protivni način druge; stvoriti od svih epskih pjesama jednu — epopeju — epos, to nije do sada nikomu pošlo za rukom. — Prisposodi: „Kosovo. Srpske narodne pjesme o boju na Kosovu. Pokušaj da se sastave u cjelinu kao spjev. Treće izdanje. Od Stoj. Novakovića“ (Nastavak dodje).

Priredio dr. Trnoplesar.

Prijateljica draga!

1. Rada, od srca rada ustrezem Tvoji želji. Pomilujem Te res, da Ti ne preostaje prav nič časa za tak izreden vžitak, kakor je čitanje velikih umotvorov, o katerih sem Ti govorila v svojem zadnjem listu. Razumem; sedaj razumem, da ni šale v takem zavodu. Zjutraj dve uri klavirja in dve uri francoskega jezika, a popoldne zopet takó; na večer pa uči se sama in pripravljaj se k izpitu. Ne, priznavam, da to res ni šala. Dovoli pa, da Te vprašam, kako bodeš utegnila brati liste moje, ki bodo tu in tam celó dolgi, ko bodem vsa kípela oduševljenja?

Vem, kaj mi porečeš na to: List ne bo nikdar takó dolg kakor knjiga, povest ali roman, imela pa bodem zajedno sujet spisa in oceno. Ho, ho! počasi, draga moja, oceno?! Ne, tega si ne smeš domišljevati, to bodo samo vtisi, ki napravijo na me razne knjige, in da Ti pokažem, da nimam slabega vkusa, podprem kako svojo trditev s kritiko tega ali onega znanega pisatelja ali kritika.

Danes, ko sem še vsa gorka, še vsa razvneta po njem, ko še vidim pred sabo vse one čudne obraze, izražajoče dobroto, neumnost, zlobo, premetenost ali pa — nič; danes, ko še čujem rožljati njegove in njegovih krutih tovarišev verige; danes, ko še vidim njegovega Juda barantati z jetniki, ko jedva pride med nje; ko še vidim znamenja groznih vdarcev po razmesarjenih hrbtih, danes, ko mi je še tako jasno, koliko je mogla

trpeti plemenita in dobra duša njegova, videč se med takimi strašnimi hudodelniki, kateri so ga gledali le prezirno, ker — političen jetnik — ni izmed njih, ki so gledali prezirno šibko in slabo osebo njegovo; no govoriti ti hočem o biserju ruske, da ne rečem svetovne literature o — Dostojevskem.

Radi političnega prestopka bil je poslan v Sibirijo, kjer je preživel štiri britka leta med najhujšimi hudodelniki in radi pogoste bolezni svoje prebiti v še desetkrat hujši bolnišnici jetniški. Popisal je to svoje bivanje v Sibiriji takó nekako kakor Pellico svoje „ječe“, a italijanski kritik sam pravi, da kot umetniško delo tu nima primere. Udano kakor Pellico prenaša strašne svoje nadloge, ne da bi tožil, ne teh muk omenil niti s klicajem.

On popisuje svoje soprebivalce tako resnično, da vidiš vsakega pred seboj, da, ko ugledaš njegovo ime, rečeš si: Aha, ta je ta! Rekla sem ti, da usode svoje ne toži nikjer, omenja le, da se navadnim hudodelnikom godi mnogo bolje nego takim izobraženim gentlemanom. Oni dobé družbo sebi jednako, imajo skupno življenje, a poslednjim se odreka najnedolžnejši prijatelj in najljubše razvedrilo — knjiga.

Kako Ti opisuje prvi vtis, prve dneve, prve mesece, kako pretresujoče resnično one bolnišnice; kako Ti predstavlja jetnika za jetnikom, katerih je mnogo, mnogo, in si vendar nista dva jednaka; kako živo Ti opisuje krutega častnika, veselečega, smejočega se in

poskakajočega, ko ukazuje tepsti, in zopet kako važno opisuje ljubezen jetnikov do kože, do vjetega orla!

Nedosežno opisuje ono peklensko kopel med kriki in viki, suvanjem in rozljanjem težkih verig.

Ganljivo ti piše o mladem tatarskem jetniku, katerega so razbojniki bratje povlekli za sabo v različnih hudodelstvih. Nedoržen, neizkušen in najiven je kakor dete, in o njem pravi Dostojevskij, da ga ne morejo nikdar pohujšati ostali jetniki, ker je od narave uže dober. On ga je naučil čitati s pravo lahkoto, za kar mu je ostal mladenič vedno naklonjen in otroško udan.

Kako da opisuje Dostojevskij verske obrede, katere opravlja vsake sobote Žid Izajija Fomič, tega bi ti ne mogla povedati drugače, kakor da bi ti navedla njegove besede. Vsi gledajo to čudno počenjanje in molitve, in jaz mislim, da je Žid malo pretiral baš radi tega.

Čudila se bodeš, kakor sem se jaz, ako Ti povem, da so si jetniki priredili tudi gledališko predstavo, in da je Dostojevskij priznal, da so nekateri igralci igrali boljše, nego je on videl baš ono igro v Moskvi ali Petrogradu. Jako čudno, kaj ne, in vendar mu verujem; oni ljudje niso poznali afektacije, temuč so se vglobili samo v dejanje in igrali naravno brez vsakega pretiranja.

Dasi so Dostojevskega gledali le prezirno, razumeli so vendar, da je on gledé takih stvari in knjig večak; zato so mu dali odlično mesto med gledalci-jetniki.

Ob pripravljanju k igri vel je med nesrečueži popolnoma drug nov duh, posebno so se sodelovalci in priredniki pomenkovali med sabo skrivnostno ter so stopali po ječi oblastno in ponosno. Onega dne še žganja menda niso pili.

Zaveso na odru so zašili iz vseh mogočnih krp in zaplat in vseh možnih barev. Razven tega in še kaj drugega takega je vsa knjiga neizmerno pretresujoča, saj je v njej sama gola istina, za katero so ti porok ona mnoga, uprav živinska bitja, s katerimi se spoznaš v tej knjigi.

Da dobiš samo malo pojma: Jutri čaka nesrečueža N. dve sto, tri sto palic, ali on, da se izogne tej jutrašnji kazni, zabode brez obotavljanja nož v čuvaja, sotrpina ali kakega višega. Njegovo novo hudodelstvo potrebuje daljšega proučevanja in hujše kazni, a kaj to njemu mari; palic se je „srečno“ za jutri iznebil.

Ker je knjiga samo golo opisovanje in nima nika-kega konflikta, ker spis ta ni povest, za to je pač težko poročati ob kratkem o njej. Vsega popisati ne moreš, in kar izpustiš, za vse ti mora biti žal.

Videč tolikega in takó mogočnega pisatelja segla sem takoj po njegovem največem delu: „Prestuplenie i nakazanie“, to je hudodelstvo in kazen. Ne ustraši se in ne boj se, da je to kakov „sensationsroman“; ne, ne, draga moja, to je nekaj izrednega, nenavadnega, to je golo dušeslovje. In glej, kakor bi svet vedel, da čitam baš sedaj to delo, ki je spisano pred dvajsetimi leti, govori in piše se o njem mnogo. Ni dolgo tega, kar sem čitala, da se je izrazil nemški zdravnik, da je Dostojevskij jedini pisatelj, ki pozna bolno dušno stanje, da je pač moral proučevati take ljudi, a oni znani Ibsen da ima za dušno bolne same karikature*.

Iz tega velikanskega dela, katero, kakor je pisal tudi italijanski časopis, so mnogo razpravljali in čitali

po vsem civilizovanem svetu, napravili so menda dramo v sedmih dejanjih, in se bode predstavljala sedaj v Italiji. Lani se je neki igrala v Varšavi z velikanskim vspehom. O tej knjigi Ti hočem obširneje poročati prihodnjič, danes sem ti jo le omenila, da vzbudim v Tebi malo, prav malo nevolje, ker je Ti ne moreš čitati. Povem naj Ti, kako sem jo čitala: Prvi zvezek čitala sem urno, hitro, drugi zvezek počasneje in v tretjem zvezku dela sem, ostavivši knjigo, znamenje za dva, tri liste nazaj, ker sem se bala, da jo završim prehitro. Smeji se, ali je tako!

Včasi sem zbežala od knjige, ker se mi je zdelo uže preveč, a vrnila sem se zopet kma'u k njej. Ves dan pa sem si sama šepetala: Oh, ta Razkolnikov, oh, ta zviti Porfirej!

Čim prej mi odgovoriš Ti, tem prej bodeš imela poročilo o tej prevažni knjigi, do tedaj Te pa srčno pozdravlja Tvoja udana

Márica.

Žensko vprašanje.

6.

Ženska, ki si ukorišča svoje služebne pravice, v izpolnjenju dolžnostj svoje službe, v nobenem oziru ne zaostaja za moškimi: dokazano je ne jedenkrat s fakti, da ženska ni niti slabši pedagog, niti slabši zdravnik, kot nje moški kolega. Da, ona ima v obeh slučajih celo prednost pred moškim, ker je po svojej prirodi bolj natančna, bolj mehkega srca in vselej s svežo glavo, dočim tega ali drugega moškega perijodično „lasje bolé“. Kot učiteljica ona bolj seza v detsko dušo in zato brez potrebe ne povzdiguje glasa. Kot zdravnik pa je ona pri otrocih in ženskih, iz lahko razumljivih vzrokov, neocenljiva, in noben moški ne more je zameniti. V bolnicah in na polju bitve pa je ženska tudi kot vsmiljena sestra jasno dokazala, da ni tako slaba in tako boječa, kakor jej radi pripisujejo nekateri.

V umetnosti in literaturi ženska tudi ne zaostaje za moškim. Res je, knjige, ki inajo ženske za avtorje, so redke. No pokažite mi knjige, katere so spisali moški, dobivši tako obrazovanje, kakor ženske; tedaj bode vidno, da je relativni odstotek ženskih umotvorov mnogo večí, nego moških.

Ni torej važno, da bi ženska imela diplom; važno je, da bi umstveno stala z moškim na jednej in istej stopinji razvitja.

Iz dosedaj rečenega vidno je, da ženske nižih slojev občestva so gledé obrazovanja popolnoma ravnopravne z moškimi; ženske viših slojev pa v tem oziru nimajo pravic, ki jih imajo moški ne le višega, nego tudi nižega sloja, ali moški sploh. Dokazali smo dalje, da ima ženska ravno toliko umstvene sposobnosti, kot moški, in da je ona to dokazala povsod, kjer so jej dovolili ta dokaz. Naposled smo se preverili, da ženska išče obrazovanja, in da ga išče radi njega samega v višej meri, nego moški.

Poglejmo sedaj, ali je ženskej umstveno razvitje tudi potrebno v jednakej stopinji z moškim spolom.

* Glej „Ruske drobtinice“ v 6. št. „Sl. Sv.“ t. I. Op. ur.

7.

Vzemimo najprej *družinsko* življenje.

V nižih slojih občestva, kjer sta moški in ženska gledé obrazovanja popolnoma ravnopravna in sledovateljno (dosledno) umstveno jednako razvita, z enakimi pojmi, z enakimi idejami, z enakim pogledom na življenje — vidimo brezprimerno več srečnih zakonov, nego v viših slojih. Razen tega so ženske nižih slojev še v tem na boljšem, da imajo ne le pravico, nego tudi dolžnost truditi se, kar daje njih življenju konkretni smisel. Ker je človek vstvarjen, da bi se trudil, more ga torej le trud staviti resnično zadovoljnim in srečnim. Trudé se, ženska ve, da ne živi brezpotrebno; ona čuvstvuje, da prinaša korist družini in, po družini, človeškemu občestvu sploh. Ona vé, da je sama po sebi uže človek, da živi od svojega truda, da pomaga možu, družini.

Čisto druge pa so razmere med možem in ženo v takozvanih višjih krogih, v inteligentnem občestvu. Žena tu ne stoji na jednej stopinji z možem v umstvenem razvitju. Mož na-njo gleda kot na bitje, ki stoji mnogo niže, nego on. Dobro še, če jej on tega ne govori in ne daje čuvstvovati. Ker so umstveni krogozori (obzori) moža drugi, kot krogozori žene, ne dá se v takem zakonu misliti ono soglasje med možem in ženo, ki je neobhodimo uslovje vsakega srečnega zakona. Ali pa se mora jedna polovica brezuslovno pokoriti drugej in izgubiti svojo individualnost. Žena, ki ima za prvo uslovje svoje sreče to, da bi se navela (dopadala) možu, mora tako prisluševati k vsem njegovim željam in celo kaprizam; ona, ki je odgojena v drugih nraivih in zakonih, mora biti proročica, da bi znala, kako ugoditi možu.*) Kako pa more biti življenje onega, ki, da bi obranil svoje blagosostajanje, mora neprenehoma ugibati misli in želje drugega? V večnej opasnosti bode, da se to ne posreči, in da se zadene ob Damoklov meč, ki vedno visi nad glavo. Ali pa, kako se more čutiti mož, ki v ohrano ljubega družinskega mira mora vedno podavljati v sebi soznanje, da se on pokori osobi, ki stoji v umstvenem razvitju za nekoliko stopinj niže?

Ker v mladosti take žene niso znale nobenega truda, ne mogo tudi razumeti, s kakim trudom mož pridobiva za družino vsakdanjega kruha, in zato tudi ne znajo cene krajcarju. Ni čuda torej, ako mož rabota kakor vol z jutra do večera, in vendar vse to pada, tako rekoč, v sod, ki nima dna. In tako umstveno nerazvita žena ne more biti tudi dobra *gospodinja*.

Kako pa je v *odgojevanju* otrok?

Dokler je otrok v nežnih letih, vodi njegovo odgojo večinoma mati, kajti otec ubija se s pridobivanjem vsakdanjega kruha za-se in za svoje. Ko torej otrok dojde do onih let, ko ga je treba oddati v šolo, morala bi mati imeti prvo besedo v vprašanju, v kako učevno zavedenje (učni zavod)

naj se oddá sin, za kako poprišče naj se odloči, da postane človek, ki bode koristen sebi in človeškemu občestvu: mati se je pečala z otrokom bolj, nego otec; mati je spoznala dušo otroka, njegove sposobnosti in nagnenosti. Mati torej, ako je razvita umstveno, poreče modro in odločujočo besedo v tem važnem slučaju.

Osnova bodočega človeka tke se doma, v družini. Dopolnjuje to osnovo življenje, katero bode tkalo na osnovi, pripravljenej uže doma.

V šoli bodo otroka učili vsem mogočim naukom: no kdo nauči sina *ljubiti istino, delati dobro, izbegati zlo*, z jedno besedo, živeti takó, kakor *veli Bog*, ako mu teh principov ni vcepila mati? Učitelji se pogostoma, morda celo večinoma, odnašajo k svojemu predmetu suho, po činovniče; oni pogostoma vidijo v učencu nekak brezdušni materijal, ne pa žive ljudi; oni skrbé zato, da bi v glavo učenca nabili več naučnih faktov, razvijajo ga jednostransko, pogostoma *dresujejo*, ne pa učé! Velika večina učiteljev v srednjih šolah, ali niso slovenskega rodu, ali pa se bojé priznati javno v onem, kar bi moralo sestavljati njih ponos in srečo. Vsaj nekdanj, ne posebno davno, bilo je tako. V številu učiteljev pa smo tudi videli take, ki so na vsakem koraku poniževali, celo psovali slovensko domovino, in tako žalili svoje učence v njih najsvetejšem čuvstvu, kakor da pedagogika zahteva tako povedenje (obnašanje) z učenci; kakor da tako odnašanje k njim sestavlja točko učnega načrta.

Kdo torej nauči otroka *ljubiti domovino*, ako mu ta ljubezni niso vdihnili doma? Kdo ga nauči, da se je treba boriti s strastmi, pomagati ubogim, vestno izpolnjevati svoje dolžnosti? kdo mu objasni, da v egoizmu ni sreče, da egoizem ponižuje človeka, da se brez idejalov in principov pošteno živeti ne dá? Kdo mu raztolmači, da naše življenje mora biti postavljeno na nepremakljivi temelj principov dobrega, vere v Boga, ljubezni k Bogu in k bližnjemu, stremljenju k *istini*?

Vsemu temu otroka nauči blagorazumna mati z besedami, iz katerih bode vejala ljubezen, dobrotá, nežnost.

Morda otroci ne pojmo vsega; no dobri nauki ostanejo za vselej v njih srcu; morda jih bodo kedaj v življenju zaglušali drugi nauki; no kedar bode grozila človeku opasnost, pojavijo se nauki matere in poddržé omahujočega. Kako me je učila mati? Kaj bi rekla ona, ko bi videla ta-le moj postopek? Kaj je ona, ko me je laskala in učila, pričakovala od mene? . . . Take misli javljale se bodo o pravem času, in pred njimi razsipljejo se v prah tuji nauki, in principi dobrega, principi istine, zmorejo laž. In celo, kedar mati umre, ostanejo njene besede za vselej v srcu otroka; telo njeno bode trohnelo pod zemljo, duh njen pa bode živel z otrokom in v otroku in mu ostane za vselej verni učitelj, pomočnik in utešitelj.

Kak farizejski sofist, ki vidi povsodi le črko, ne pa duha, lahko me zavrne, da preprostega stanu matere, ki vendar niso umstveno razvite, otroke umejo odgajati dobro. Jaz mu v tem popolnoma pritrjujem. Odgoja, ki jo daje n. pr.

*) V Evripidu Medeja govori (v. 240):

Εἰς καὶνὰ δ' ἤθη καὶ νόμους ἀφ' ἑμῆν
δαί μόντιν εἶναι, μὴ μαθῶσα ὀκνοῦν
ἐπι μάλιστα χαρίζεται συνεννέτω.

kmetska mati svojim otrokom, je popolnoma zadostna za ono *nesprijeno* sfero, kjer bode treba živeti tem otrokom vse življenje. Preprosta, neobrazovana, no poštena, dobra in blagorazumna mati res z *besedo* malo uči otroka, no zato ga uči s *primerom*. Izvestno pa je, da „verba docent, exempla trahunt“.

V preprostem stanu otrok vidi, kako gre vse po vrsti, v redu, kako se *trudita* otec in mati in vsi ljudje okolo njih, in privaja se sam z mladih nog k *redu*, k *trudu*, k *delu*. Otrok vidi, da se začenja in končuje vsak dan z molitvijo; da za mizo sedejo in izza mize vstajajo z molitvijo; da posvečujejo nedelje in prazdnike. Vse to v otročjem srcu vzbuja *religijozno* čuvstvo, ljubezen k Bogu, soznanje, da človek v vsem mora pribegati k božjeji pomoči in hvaliti Boga za vse dobrote, ki nam jih daje vsak dan. Dalje otrok vidi, da ubožnih ljudij, ki prosijo v božjem imenu, ne gonijo od praga, da pomaga v nadlogi in nesreči sosed sosedu. In tako otrok spoznava, da je njegova dolžnost *ljubiti bližnjega*.

Tudi *telesna* odgoja je v preprostem stanu v boljšem položaju, nego v viših slojih občestva. Otrok živi v naročju prirode, na svežem zraku bega bos ne le po hladnih lužah in po koljočem (zbadajočem) pesku, nego celó, ako je treba, po snegu. Piča (hrana) njegova je uboga, no zato zdrava, da bi je bilo le v zadostnej meri vselej. Kmetske matere ne oblačijo svojih otrok v fantastične kostume, ne pehajo jim sladkarij v usta, ne zavijajo jih v deset raznih cunj zajedno. Zato pa so otroci zdravi; zato se taki otroci, ako jih usoda zanese v srednje šole, učé mnogo bolj osnovateljno in lahko, nego otroci viših slojev, ako jih je odgojevala nerazvita mati.

Otrok preprostega stanu vidi torej primere *reda*, *truda*, *religijoznega čuvstva* in *humannosti*, če tudi ne sliši učečih besed. Ali pa je tako tudi v večini inteligentnih družin? Ali vidi tam otrok, da bi dan minul v sistematičnem redu, in ali ne vidi često, da se iz noči dela dan, iz dne pa noč? Ali se ne godi pogostoma, da otroci poslušajo razgovore odraslih ljudij, da se v te razgovore vmešavajo, in da se včasih čisto nedetska opazka ima za znak uma in razvitosti tega otroka? Ali mnogokrat otrok vidi, da se izpolnjuje religijozne dolžnosti, in ali ne sliši pogostoma o religiji taka mnenja, ki jih on ne more oceniti, ki pa ostajajo v njegovem srcu? Večkrat mati ne doji sama otroka, kajti to bi „škodilo“ njenemu zdravju, njenej lepoti, to bi jo oviralo v brezsmiselnem, praznem ubijanju zlatega časa, katerega blagorazumno, sebi in družini prid, ne ume porabiti, ker se ni učila ničesar, in ni premišljavala o ničemur resnobnem. Pestunje, ne matere odgajajo tu otroke; pestunje jim pripovedujejo pravljice, včasih celó učé molitve, sprehajajo se z njimi na svežem zraku itd. In sreča je, ako je pestunja taka, da ljubi otroke, da ima na-nje blagotvoren vpliv, in da se na sprehajanju peča le z otroci.

Ne želim, da bi se moj pojem o religijoznem čuvstvu razumel nápak. Pod religijoznim čuvstvom jaz ne razumevam tega ali drugega *veroizpovedanja*, najmanj pa ono znamenito „vero“, ki uči *sovražiti*, *preganjati*, *klevečati*, *lagati*, „vero“,

ki je hujša od vsakega *neverja*, in ki nima čisto nič *občega* z nobenim *krščanskim veroizpovedanjem*. To „vero“, ki je identična z *absolutno* demoralizacijo, dolžan je izkorenjati vsak pošten kristijan, ne gledé na njene adepté, kdo so. Luther je bil tudi svečenik in doktor bogoslovja, znameniti in vsem znani Juda Iskarjot pa celó — apostol! Ne do *osobe* nam je. Mi pobijamo le *nekrščanske*, breznravstvene *principe* v osobi. (Dalje pride.)

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубага.

Po pravici tožijo „M. V.“ št. 59. t. 1., da je široko razviti kredit poslednjih desetletij mnogo škodoval dvorjanom, kupcem in kmetom. Posojevali so ljudje lehkomišleno, ter so tako dvorjani gubili svoja posestva, kmetje se hudo zadolževali, preje trdni kupci pa neredko morali prepuščati trgovino tujcem. A tudi mnogoštevilne banke gospodarile so lehkoumno in zapravljale svoj in tuji denar. Sladka pesem o vsemoči kredita zakrivila je torej mnogo škode lehkovernežem, ki niso pomislili, da je posejoni denar koristen le tedaj, ako zasluži vsaj toliko, da se delo izplačuje, dolg povrača. To pa je težko, posebno v našem času. Ruski veliki posestniki, „дворяне“, zadolžili so se, da imajo sicer nominalno še procej zemlje, ali ta je založena, in na $\frac{1}{2}$ so tu gospodarji uže razni inostrani bankirji kot lastniki založnih listov.

Gotovo narodne „M. Ved.“ št. 64 t. l. govore o raznih nasvetih, kako bi se uredile ljudske šole nemških kolonistov in pritrjujejo onim, ki predlagajo, da bi nemški otroci prva tri leta učili se le na nemškem jeziku, a še le potem na ruskem. Pravijo, da otrok ne more naučiti se ni jednega jezika, ako začne učiti hkrati dva. Kaj poreko naši nemškutarski odgojitelji?

V Moskvi ima gospa Fischer uže 22 leti polno žensko klasično gimnazijo, katera je razcvela tako lepo, da jo celó protivniki klasičnih gimnazij priznavajo radi ali neradi. Gojenke tega zavoda povspele so se tako visoko, da vprizarjajo same grške drame. Lani n. pr. igrале so Evripidove „Trojanke“, letosi pa njegovo „Ifigenijo na Avlidi“. Lani so igrале učenke s polnim vspehom pred izbornim društvom, na čelu kateremu sta bila vel. knez Sergej Aleksandrovič in njegova soproga vel. kneginja Jelisiveta Feodorovna, katera sta bila tudi pri letošnji predstavi. Vspех bil je jako lep tudi letosí.

Zanimiva je sodba slavjanofila A. A. Kirěeva, ki jo je izrekel v „Русск. обозрѣніи“ o Matejku. Priznaje mu kraj neke tendencijoznosti umetniški talent in ne odobrava onih, kateri mislijo, da Rusi ne bi obiskovali razstave Matejkovih slik. K. sodi, da Rusi ne bi smeli posnemati Poljakov, ki ne obiskujejo razstav Ajzavovskega. Ne sme se mešati umetnost s politiko.

Первоизд. Романъ въ трехъ частяхъ П. Д. Боборыкина. Часть вторая. Вѣстникъ Европы. Мартъ с. г. — Pisatelj povdarja probujajoči se verski čut v ruskih omikaneih ter misli, da je ta pojav v zvezi z novim približevanjem razumnštva k ljudstvu. Saj je uže davno Dostojevskij rekel znamenite besede: „Народъ спасеть себя и насъ“. Dostojevskij je tu mislil npravno zblížanje, a ne onega, katero so priporočali razni agitatorji — prekucuni 60-ih let, mislil je, da ima razumnštvo učiti se od naroda, a ne narobe. Zato tudi ljudstvo ni poslušalo teh čudnih prorokov, kateri so začeli 1873. l. „hoditi v narod“, da mu vcepijo razne prekucijske ideje in porušijo samodržavje. Poslušal jih ni, ker je ohranil si svojo kristijansko vero.

Mr. Birkbeck obiskal je večkrat Rusijo in se posebno zanimal za ruske samostane in za r. cerkveno življenje v občé. Nedavno čital je v „Anglo-ruskem literaturnem občestvu“ v Londonu o

ruskih samostanih. Najbolj poraža inostranca uže v Petrogradu to spoštovanje, katerega so Rusi polni za narodno svojo vero. Na zapadu n. pr. v Berlinu, Stockholmu, Kopenhagenu so cerkve kar skrite med drugimi poslopji, ali pa so bile uže davno zidane, kakor v Parizu, na Dunaju, v Monakovem ali Bruselju, pa jih tudi tu davijo nove ulice in poslopja, v ruskih mestih pa se ponosno dvigajo cerkve in najbolj poražajo gledalca. Dalje povdarja pisatelj veliki pomen monahov in monaševstva v ruski cerkvi. Ruski samostani gojili so vedno demorodna čuvstva, pa je bila in je sreča za nje, da niso podvrženi — Carigragskemu patrijarhu. Tako je n. pr. Troička Lavra (blizu Moskve) rešila Rusijo od Tatarjev in Poljakov in je tudi sedaj pripravljena na take žrtve. Moskva je okrožena s celo vrsto samostanov, kakor je n. pr. Pariz obkoljen — s trdnjavami. Sila Rusije ni v vojski in brodojstvu, ni v trdnjavah, marveč v njeni cerkvi, pravi B. Monaha, sv. brata Ciril in Metodij imata ogromen pomen tudi za Rusijo. Po tem povdarja B. veliki pomen Kijevopečerske lavre in trdi v obče, da ruska cerkev in r. samostani radi živé v soglasju z vlado, da pa tudi brez nje umejo braniti se. Sv. Sergij in njegovi sobratje storili so mnogo za Moskvo in za ruski sever v obče: za samostani šla je omika. Učenci sv. Sergija pridobili so brez krvi za Moskvo tudi obširne pokrajine severnega Novgoroda. Pisatelj pobija te, ki trdijo, da so samostani sedaj nepotrebni, kar more trditi le človek, kateri jih ne pozna. V Severnej Rusiji ima n. pr. Soloveckij samostan še sedaj isto kolonizatorsko nalogo, kakor so jo imeli v prejšnjih vekih drugi ruski samostani. Valaamski samostan na otoku Ladožkega jezera preustrojil je zapuščene pečine v cvetoči vrt, a ustav ima posebno strog. B. ni hotel opisati ruskega monaševstva v obče, nego je povdaril posebno njegovo kulturno in politiško delovanje — posebno v prošlosti.

C.

Kakor poroča „Иван. В.“, bilo je k 1. jan. t. l. v Petrogradu vseh zavodov knjižnih i novinarskih, stojećih pod nadzorom, 1731, i sicer: tipo-litografij 97, tipografij 53, litografij 35, slovo-litenj 12, metalografij 4, foto-cinkografij i cinkografij 8, ksilografij 1, fototipij 3; rokodelnic: kavčukovih kolekov, monogramnih, gra-virnih i t. d. 33, fotografij 85, knjižnih velikih prodajalnic 51, srednjih 77, malih 9, muzikalnih velikih prodajalnic 22, knjigaren soban za čitanje (čitalnic, pa ne slovenskih!) 34, zavodov, v kojih se delajo i prodajaje reči, potrebne pri tisku 34, ročnih tiskarnih strojev 37, pišoćih i kopirnih strojev raznih sistem 869, tiskov za knjigovezalno delo 80, kioskov 21. Knjige, brošure, novine i pratike prodajali so: pri 8 tipografijah, 2 redakcijah, 3 homeopatićnih lekarnah, 5 knjigarnah i čitalnicah, pri 85 prodajalnicah papirja i kancelijskih potrebstij, pri 24 prodajalnicah otroćjih igrać, 7 tobaćnicah, 2 skladih fotografićnih potrebstij i pri 1 prodajalnici higijenićnih rećij. Knjižnih skladov bilo je 19, a ljudij, prodajajoćih proizvode tiska, bilo je 602. Kakor smo rekli zaćetkom, so zavodi vsi pod nadzorom; a tajnih tiskaren i raznega roda prodajalnic bo menda tudi še precej, ne politićnih, a židovskih für allerlei Geschäfte . . .

V Moskvi je umrla meseca februvarja kupćiha (žena kupca), ne posebno bogata, vendar pa le blaga i razumna. Zapustila je kakih 40 tis. rub. ne izključno samostanom i cerkvam, kakor navadno še do sedaj postopajo bogati tržni ljudje, a o ženskah i ne bomo govorili, ne razdelila je svojo zapušćino med cerkvo, bolnico i šolo na ravnih načelih. Ravnopravnost je primenila (uporabila) tudi s tem, da je vspomnila ravnomerno ne le o Moskvi, no i o provincij. Meni se ta oporoka kaže nenavadno pravićno, zato vam i poroćam o njej. Ime te blage, pravićne kupćihe bilo je *Ljubimova*, torej tudi svojega roda nomen et omen.

V Rostovu na Donu pa je nedavno praznoval 50-letnico svoje delavnosti vrač (zdravnik) *G. J. Tkaćev*. Temu pa ne najdemo skoro para ni po umu ni po mošnji, katera je bila menda

glavni kinć jubileja, proslavljenega na vso Rusijo. *G. Tkaćev* je nakopil s pomoćjo svojega uma i pridnosti, pa tudi berežljivosti (varćnosti) silno mnogo denarja. Harkovsko vseučilišće, kjer se je *g. Tkaćev* šolal v medicini, dobilo je od svojega nekdanjega pitomca kar celih 75 tis. rub. na dijaške ustanove i druge nujne reči po (o) medicinski stroki! Mesto Rostov dobilo je na šole i sploh blagotvorne namene nekoliko desetkov tisoć rub. Ali glavno imetje — posestvo v 1500 desetih prekrasne, prepodrodne zemlje, pa še ni dobilo kakega blagodejnega namena, *g. Tkaćev* je bode menda še kaj obdelaval, i daj mu Bog še dolgo sreće i sile obdelavati je na slavo svojo i na prid svoje rodine! Iz životopisnih poroćil o *g. Tkaćevem* posnamemo nekaj zanimivih črtic, med kojimi bo prva ta, da si *g. Tkaćev* ni zadostil le s poklicem vrača, ampak sklenil je v bolj širokih razmerah pomagati svojim zemljakom. Najel si je torej od vlade 1500 des. plodrodne zemlje, na kojoj je postrojil i uredil vse, kar je potrebno obširni, odlični kmetiji. Seljaki, njegovi sosedje, so kar strmeli, ko so prvi krat zagledali razne zemljedelne stroje, ko so zagledali plemenito živino vrte, sirnice, maslobitnje i t. d. Vsa okolica se je začela zbirati v posestvu *g. Tkaćeva*, kar je primoralo zorko ovadušno oko k donosu (ovadbi) na „dohtarja“ v Petrograd. Prišla je cela komisija, pametna i vestna komisija, katera je razsodila naklep tako, da je pokojni *Gospodar* podaril državno zemljo *g. Tkaćevu* za velike njegove zasluge v sobstvenost kot njegovo imetje. Ne manj se je boril *g. Tkaćev* v Rostovski dumi (županstvu), kjer je bil posebna, mogoćna stranka, taka stranka, koje so se bale vse druge množobrojne stranke. Zmage pa je dosegal najbolj s tem, da je razdeval razne nepostavne pogodbe, rectius podkup i goljućijo vseh 7 glavnih grehov . . . Ali neumorna energija, sila, znanje, zdravje, trudoljubje i pravicoljubje premagalo je vse ovire, prodrlo si je pot k slavi i hvaležnosti svojih sorojakov. Ruska pogovorka pravi: *Однѣ въ полѣ не воинѣ*; *g. Tkaćev* je dokazal protivno, da torej tudi jeden more doseći nebićvilić uspehov, če je dovolj predprijemćiv (podjeten), bezkoristen, požrtvovalen, če je v obče to, kar zovejo Francozi: *Chevalier sans peur et sans réproche*.

Božidar Ivorcov.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Tržaški šolski zakon. V letošnjem zasedanju sprejel je Tržaški deželni zbor poseben šolski načrt za Trst in okolico. Ta zakon naperjen je, oćevidno proti slovenski narodnosti, in svrha mu je podrediti vse slovenske šole in zavode, javne in zasebne, strogemu nadzorstvu okrajnega, oziroma deželnega šolskega soveta. Tem potem misli tukajšnja gospodujoća italijanska stranka raztegniti svoj vpliv na slovenske šole, tem potem misli, da se jej najlaže posreći preprečiti svobodni razvoj narodnih slovenskih šol. V okrajnem šolskem совету išće gospodujoća stranka vso mašinarijo svojega nadzorstva, ki naj bi skrbela za boljšanje šolskih odnošajev, ki naj bi določevala meje, do kamo naj bi smela povspeti se slovenska naobrazba, in kje ima nehati. Zato, da bi slovenska narodnost za vselej izgubila vsak tudi najmanjši vpliv na svoje šolstvo, izpustil je zakon modro prvo instancijo, t. j. krajni šolski svet, in zjedinić njegov delokrog z drugim poslovanjem okrajnega šolskega soveta. Da bi se za slučaj kedaj Tržaška okolica povspela do lastne samouprave, bi nikoli več ne smela vplivati na svoje lastne šole ter nadzorovati jih, ker bi po tem

deželnem šolskem zakonu pripadalo nadzorstvo skupnemu okrajnemu šolskemu совету. V tem tiči jedro, v tem nevarnost za slovensko narodnost, v tem vsa nakana novega šolskega zakona.

Pridržano je sicer najviše nadzorstvo deželnemu šolskemu совету, ali, če sodi po osebju, iz katerega je sestavljen, menda se vlada jako moti, ako misli, da dobi v deželnem šolskem совету svojo zaslombo, svojo moč, in da si ohrani s tem sredstvom svoj vpliv na šolstvo; kajti vladna večina, na katero morda zida vlada, je iluzorična in jako problematična. Slovenska narodnost pa lahko z vso gotovostjo računa, da ne dobi čisto nobene podpore v večini deželnega šolskega совета, kedar pojde za težnje slovenskega šolstva. To dobro vé tukajšnja gospodujoča stranka, in iz tega dejstva si lahko tolmačimo, zakaj ni polagala večina deželnega zbora posebne važnosti na idealno večino, katero bi morda stekla vlada v deželnem šolskem совету. Pač je pa velike važnosti in odločilno za gospodujočo stranko, da je deželni šolski совет kot najviša nadzorstvena šolska oblast v deželi, in da pripada tej v poslednji instanci razsojevanju o ustanovljenju novih potrebnih šol. Gospodujoča stranka n. pr. dobro vé, da ne bode nikoli večine v deželnem šolskem совету, ki bi glasovala za ustanovljenje slovenske šole v Trstu; kajti najzmernejši elementi v deželnem šolskem совету bi se temu protivili. To je bil menda tudi glavni nagib gospodujoče stranke, da je prišla sama na dan s svojo predlogo ravno letos, ko je centralna vlada nekako pritislila in posegla v mes gledé ustanovljenja slovenske šole v Trstu. Da je bilo odločilnim krogom kaj do tega, da se osnuje nepristranski in pravičen školski zakon, prikladen tukajšnjim narodnostnim razmeram, poštevali bi bili v prvi vrsti tukajšnje narodnostne odnošaje; vzeli bi si bili za zgled najnaprednije šolsko zakonodavstvo, veljavno za Češko, ker to najbolj odgovarja pravičnim našim zahtevam — za Trst in okolico, kjer se nahaja slovansko in italijansko prebivalstvo. Šolski zakon bi moral biti za Tržaško tak, da bi ločil krajne in okrajne šolske sovete *po narodnosti*. Za tak šolski zakon naj bi se potegovali naši poslanci v državnem in deželnem zboru, in naj bi porabili ves svoj vpliv na odločilnem mestu, da prospe v osvobojenje naših slovenskih šol od tujega vpliva!

Zaupnica grofu Hohenwartu. Konservativna, t. j. latinizatorska stranka na Kranjskem, katera se sedaj veže z židovskim internacionalizmom, ni mogla spat, odkar je bilo poslalo znatno število volilcev grofu Hohenwartu nezaupnico. Zato je kranjska psevdokatoliška stranka vsilila svojim pristašem posebne vrste tekst, ki so ga podpisali kot zaupnico grofu Hohenwartu. V tej zaupnici je najznačilniši odstavek, ki proslavlja modrost Hohenwartovo, da se je z njegovo pomočjo vstvarila sedanja koalicija; ta odstavek je treba zabeležiti v trajni spomin; glasi se: „Uvažujemo tudi in vemo ceniti državniško Vašo previdnost, ki je v *odločilnem* trenutku premočila opasni položaj in nesebično v pravem pomenu *konservativno* dejanje, ki je varovalo državne koristi in pripomoglo k sestavi sedanje vlade“.

„Slov. Narod“, „Edinost“, „Obzor“ in tudi „N. Fr. Presse“ so takoj povdarjali, da ta zaupnica je obrnena proti *narodni* stranki, in glavno židovsko glasilo nemško-liberalnega menčesterstva pripoveduje, da glasilo Ljublj. knezoškofa namerja odslej do skrajnosti pobijati Mladoslavence in rusofile (Jungslövenen und Russenthum)

na Gorenjskem, kakor se je to uže zgodilo na Dolenjskem in v Idriji. Daleč so jo privedli naši konservativci, in „Slovenec“ kaže sedaj, da boj za versko šolo je bil tudi za grofa Taaffeja samo — humbug.

Župnik Jurij Einspieler se je moral opravičevati pred svojim škofom, ker je bil prišel ukaz od osrednje vlade vsled znanega obrekovanja v „Czasu“ in potem priobčenega še po drugih, zlasti židovskih listih. Dokazano je, da je poljski list dva tedna poprej priobčil svojo denunciacijo, nego je imelo Petrograjsko Slavjansko blagotvornično Obščestvo svoj občni zbor, in da v poročilu tega društva ni niti slovkice o Einspielerju. Ta slučaj kaže vso bedo položaja negospodovalnih slovanskih narodnosti naše monarhije, razkriva se v njem ves sistem, in tudi beda slovanskih politikov Avstro-Ogerske.

Dr. Ferjančič, slovenski državni poslanec, je sklical 26. marca v Idriji volilni shod, katerega se je udeležilo Idrijsko meščanstvo in obilo volilcev iz okraja. V isti večer je priredilo „Delavsko bralno društvo“ tudi mnogoštevilno obiskan shod ter je društvo ob tej priliki izročilo dr. Ferjančiču diplomu častnega občanstva.

Poslanec dr. Ferjančič, tako pričena svoje poročilo, tiskano v „Sl. Nar.“; prišel je zahvalit se, da ga je „Delavsko bralno društvo“ izbralo častnim članom; zdi se mu pa tudi potrebno, ker je avstrijska notranja politika jako zmedena, da pové svojim volilcem, kakó in kje stoji v takem političnem težavnem položaju.

Grof Taaffe, pravi, je vladal 14 let; levica ga kljub naskokom ni mogla podreti, dokler se jej to ni posrečilo s pomočjo konservativcev. „Slovenci smo podpirali Taaffejevo vlado, če prav smo jej morali očitati *pri vsaki priliki* da s Slovenci ravna kakor mačeha. Mi smo jo podpirali *vedoč*, da za njo ne pride boljša, posebno če zasedejo tudi samo nekateri odločni levičarji ministerske sedeže.“ Odkar pa je Taaffe odstopil, je nastal nejasen položaj. Kriza od Taaffejevega odstopa še ni rešena, in mir je le navidezen. Stopile so skupaj tri stranke, katerih dve tretje trpeti ne moreti, in so osnovale koalicijo. Iz te začasne zveze ne more nastati stalna zveza, ker so v njej konservativni in liberalni Nemci. Ta zveza bode trajala le, dokler se ne izvrši prememba volilne pravice. Proti sedanji volilni pravici imamo silne pritožbe, pritožujemo se proti krivični sestavi volilnih okrajev, in želimo vsaj takó zboljšati svoje stanje v okviru sedanjega volilnega reda. V drž. zboru je bil jedino mladočeški predlog načelne važnosti, a se ni dosti uvaževal, ker so ga stavili Mladočehi na svojo pest, in ker nimajo moči, da bi prisilili zbornico, da ga reši. Še le Taaffejeva vlada je prinesla v zbor volilno reformo, s katero bi se lice parlamenta silno spremenilo, in bi posebno nemško-liberalna stranka izgubila celo vrsto okrajev, katere poseduje le po sedanjem krivičnem volilnem redu. Taaffe je menda hotel vdariti isto levico, zajedno pa zadovoljiti delavstvo; toda preracunil se je. Moral je vsled tega odstopiti. Nastopivša koalijska vlada je razglasila, da morajo mirovati do izvršbe volilne reforme vsa politiška vprašanja, s tem pristavkom pa je ta nova vlada pritislila *nemški* pečat na svojo izjavo. Slovenski poslanci so to izjavo sprejeli z nezaupnostjo. Razgovarjali so se o vladnem programu in vsi so bili te misli, da ga *ne morejo* odobriti, vendar gledé postopanja so se razdvojili. „Nekateri slovenski poslanci so pristopili koaliciji, vendar ne brezpogojno, ampak podpisali so se na resolucijo, da hočejo izstopiti iz koalicije, če vlada do razprave v proračunskem odseku

ne dá poročiti za ugodno rešitev naših narodnih teženj gledé naučnega, pravosodnega in notranjega ministerstva". Drugi del slovenskih poslancev, med njimi tudi dr. Ferjančič, pa niso pristopili v koalicijo, uvidevši, da vlada pri svoji sestavi ne more dati takega poročstva. Doslej jim ni bilo treba obžalovati tega koraka. Tu ponavlja dr. Ferjančič misel, češ, da z izstopom jednih so dobili drugi slovenski poslanci važnost v koaliciji, v proračunskem odseku da se je videlo, kakor da bi se vprašanje celega sistema sukalo okolo Slovencev. „Ministri so stikali glave skupaj, naše težnje so danes znane vsem strankam in to je za nas ugodno. Mi si štejemó v zaslugo, da smo s svojim korakom razmere tako napeljali, da so bili politični krogi prisiljeni pečati se z našimi zadevami“. Dr. Ferjančič misli, „da ko bi bili vsi slovenski poslanci ostali v koaliciji, bi ne bilo navedene resolucije, „ki je danes gonilo za naše poslance v koaliciji“; grožnji, da izstopijo, bi ne bili verjeli; ko bi bili pa vendar zares izstopili, „potem bi imeli še manj upanja, da bi se na nas oziralo“. — „Tako pa so bili naši poslanci po navedeni resoluciji zavezani zahtevati izpolnitev naših teženj; žali Bog pa, da so naše težnje tako utesnili, da zahtevano ni v nikakem razmerju s tem, kar bi imeli po svoji zavezi zahtevati. Omejili so se nato, zahtevati gimnazijo v Kranju in paralelke na spodnji gimnaziji ali samostojno spodnjo gimnazijo v Celju. Ali nimamo v naučni upravi nikakih drugih zahtev? Kje so druge gimnazije, kje slovenske ljudske šole osobito na Koroškem in Primorskem, za katere je bilo treba zahtevati poročtev? In zakaj je naša koalicijska molčala, ko se je razpravljalo notranje in pravosodno ministerstvo? Moral je dr. Gregorčič, ki ni član koalicijske, v vseh teh ozirih svoj glas povzdigniti, sicer bi bilo videti, kakor da Slovenci nimamo drugih potreb, kakor gimnazijo v Kranju in paralelke ali spodnjo gimnazijo v Celju.“ No, naš poslanec noče metati kamenja na koalicijo; tudi nima „nič proti temu, da se naše zahteve izpolnijo polagoma“. Obsojuje pa, da koalicijski slovenski poslanci niso zahtevali „vladne obljube za vse naše skromne težnje“. Potem razklada, da za gimnazijo v Kranju se je bila zavezala že prejšnja vlada; slovenske spodnje gimnazije v Celju pa ni pričakovati v bližnjem času. To kaže, da „ste ti dve koncesiji dvomljive vrednosti in nikakor po tem, da bi se naša koalicijska lahko z njima ponašala“. Nadeja se, da slovenski člani koalicijske stavijo svoje nadaljnje zahteve pa pri občni budgetni razpravi, „če se bode koalicijska tako dolgo držala, in da bodo pazili na to, da se gimnaziji v Kranju in Celju še letos otvoriti“.

Dr. Ferjančič sam dvomi, da bi se koalicijska držala, to pa zato, ker se kažejo nasprotstva koalicijskih strank pri vsakem načelnem vprašanju. Volilni načrt nove vlade kaže, „da igra nemška levica v ministerstvu prvo vijolino. Strogo pazi nato, da se število njenih poslancev ne skrči, in da jej iz nove volilne skupine, v kateri bi bili zastopani tudi delavci, *privastejo še nove moči*“. Slovenci in vsi konservativni elementi bi se silno pregrešili, ako bi privolili v volilno reformo, po kateri bi si liberalni Nemci varovali prevlado nad drugimi strankami. Glavno naše vodilo bode moralo biti, privoliti samo v tako spremembo, s katero se sedanja uzurpovana moč levice zatré. Če se nam nemštvo, naj se nazivlja nacionalno ali liberalno, po volilni spremembi še utrdi, bilo bi to za nas po mnogih kronovinah razdeljene Slovence osodepolno.“

Potem govori nekoliko o *zjedinenji Sloveniji*. „Očita se, pravi, slovenskemu poslanstvu, da je popustilo ta ideal, kateri je na slovenskih taborih pred 25 leti tako razgrevaj slovenska srca. To očitanje ni povsem opravičeno. Naši predniki so zahtevali zjedinjeno Slovenijo, ne meneč se za težave, kako jo doseči. Treba bi bilo deliti kronovini Štajersko, Koroško. To se ne da lahko izvršiti. Kje naj se stavijo meje, in kdo naj jih stavi? Danes, ko ne stojimo več na začetku ustavnega življenja, pač ne moremo prezirati teh težav. Naši predniki so nekako hoteli začeti hišo pri strehi zidati, sedanjí rod pa, računajoč z razmerami in težavami, nastopil je nasprotno, in jaz mislim, pravilno pot. Najprej je treba tej stavbi gotovega in varnega temelja, treba je, da se slovensko ljudstvo povsod vzbudi, da si slovensko ljudstvo pribori pravice v šoli, v uradih, v javnem življenju. Treba je osobito tudi, da se slovensko ljudstvo gmotno na svoje noge postavi in od tujega kapitala osvobodi. Ko se vse to zgodi, potem bode morala naš državna uprava sama kakor skupaj spadajoče dele jednega telesa v šolstvu, v politični upravi ter v vsakem javnem oziru združevati in nam prirejati vsakovrstne više zavode v naši domovini, v naši sredini. To bode duševno zjedinjena Slovenija, kateri utegne pri ugodnih razmerah slediti teritorialno zjedinenje“.

Po tem poročilu o obcih stvareh govoril je dr. Ferjančič še o potrebah Idrijskega okraja. Naposled se mu je izreklo popolno zaupanje. Obsirniše smo posneli to poročilo zato, ker se v njem izražajo *dobre in slabe* strani politikovanja *boljšega* dela slovenskih zastopnikov.

Posojilnice slovenske. — *Tržaška* posojilnica in hranilnica, registrovana zadruga z omejenim poročtvom, je v upravnem letu 1893., v 2. letu svojega obstanka razmerno dobro napredovala. Njen skupni promet je znašal skupno 116.877 gold. 61 nvč.; povečal se je od l. 1892. za 52%. Hranilnih vlog je prišlo za 23.236 gold. 1 nvč. Izposodili so proti vknjižbi 14.130 gold., na menjice pa 12.585 gold., in to skoro izključno v Trstu in njegovi okolici. Čistega dobička je bilo 639 gl. 26 nvč., t. j. okrog 12% zadržnega kapitala; izplača pa se dividenda le 5%, ker na priporočilo načelnštva je sklenil občni zbor, da se 374 gold. 52 nvč. pridruži rezervnemu zakladu.

Zaradi velikih svojih opravil ni sprejel inženir Živic, slovenski rodoljub, nadalje ravnateljstva načelnštva; na njegovo mesto je občni zbor izvolil g. Iv. Abrama, lesnega trgovca, namesto poslednjega v načelnštvo dr. Gregorina in namesto izstopivšega Iv. Valenčiča takisto v načelnštvo g. Ant. Vrabca. V nadzorstvo je bil izvoljen namesto Nicef. Stepančiča g. Gracijan Stepančič.

Trž. posojilnica dovoljuje posojila za vkniženje do tretjine vkupne vrednosti, na menjice pa proti trdnemu poročtvu; občinstvo kljubu temu doslej ne podpira še dovolj tega domačega zavoda, ker je bilo ves čas vajeno tujih zavodov; no Trst in okolica imata uslovja zato, da se bode mogel zavod razvijati nagloma. Rodoljubi, ki ga vodijo, so jako marljivi in požrtvovalni.

Goriška ljudska posojilnica je 28. marca imela občni zbor ter je ž njim završila prvo desetletnico svojega obstanka. Leta 1893. je imela ta posojilnica 158.209 gold. 8 nvč. prometa. Vseh deležev je 1953 = 19.530 gold. glavnice. Posojila znašajo 126.393 gold. 19 nvč., hranilne vloge pa 94.519 gold. 30 nvč. Rezervnega zaklada je bilo 6542 gold. 64 nvč.; od lanskega

čistega dobička mu dojde še 1500 gold. Ravnateljstvo in nadzorstvo je potrdil občni zbor isto. Tudi tu je dividenda določena na 5%. Za „Slogine učne zavode“ so določili 100 gold. Ravnatelj je tu dr. Nik. Tonkli.

Istarska posojilnica u Puli, registrovana zadruga na omejeno jamčenje. Koncem l. 1893. je imela ta posojilnica 543 zadrugarjev s 618 združnimi deleži. Ti so plačali 6180 gold. in v smislu pravil jamčijo še za drugih 55.620 gold. Dohodkov je imela gold. 131.606,32, stroškov pa gold. 128.323,71, skupnega prometa, torej gld. 259.930,03 ali za gld. 95.915,33 več od l. 1892. Dobila je od 89 vložnikov gld. 73.471,02, vrnila pa 60 vložnikom gld. 49.552,98, koncem leta je imela gld. 54.720,49 hranilnih vlog. Posodila je 60.392,47 1/2, dobila pa nazaj gl. 29.708,21. Na hipoteke je posodila 30.022,28 1/2, na menjice 19.280,40, na proste zadolžnice s poroštvom ali v zalog 11.089,79. Čisti dobiček je znašal gold. 518.90 1/2, ki se po sklepu občnega zbora z dne 26. marca priloži rezervnemu zakladu. Tej posojilnici je od začetka in po sklepu občnega zbora i nadalje načelnik dr. Matko Laginja. Vidi se iz izveštja, da Puljska posojilnica pomaga doslej najbolj kmetom; ona se brzo razvija in je posebna dobrotnica Hrvatov in Slovincem istrskim.

„Matica slovenska“ izdaja letos: 1. Letopis za l. 1894. (urednik prof. A. Bartel), 2. Doneske k zgodovini Škofje Loke, spisal prof. dr. Fr. Kos; 3. Zgodovina slovenskega slovstva, I. del (od prvega početka do Vodnika), sestavil dr. K. Glaser. Kot četrta knjiga utegne iziti I. zvezek Knezove knjižnice, če bode namreč dovolj spisov pripravljenih. — Odbor je sklenil po nasvetu arhivarja Koblarja, delati nato, da „Matica“ izda zopet zemljevid slovenskih pokrajin. — Za Knezovo knjižnico je razglasilo predsedništvo „M. Sl.“ posebno vabilo slovenskim pisateljem, v katerem pravi: L. 1892. v Ljubljani umrši trgovec g. Ant. Knez je v svoji oporoki postavil „Sl. Matico“ za svojega dediča, ter ji naročil, naj iz dohodkov njegove ustanove izdava ceneno zabavno in poučno knjižnico, v kateri naj bi se tiskali v strogo narodnem duhu, na podlagi katoliške vere, toda v slobodnosmiselnem zmislu pisani spisi“. „Mat.“ namerja letos pričeti to delo, zato prosi primernih spisov, posebnih povesti, poljudno pisane, v prvi vrsti srednjemu stanu namenjene razprave zemljepisne, zgodovinske in prirodnoznanstvene vsebine, životopise, popotne črtice, slike iz domoznanstva in sploh vsakovrstne spise, ugajajoče takim uslovjem. Tiskovne pole bode „M.“ plačevala po 24—40 gold. Posebe želi vabilo, da bi se taki spisi doposlali vsaj do 1. julija t. l.

b) ostali slovenski svet.

Cesar Fran Josip je 29. dan marca obiskal cesarja Viljema II. v Opatiji, kamor je došel za več dni k svoji obitelji. Dasi so začeli pripravljati se na sprejem le 3 dni poprej vendar so Hrvati na Voloskem vse storili v okrašenju kraja, koder se je imel peljati cesar. Na vplazu v Matulje je bil slavolok, ovit z lavoriko, v sredini s primernimi hrvaškimi napismi, po obeh straneh pa so bile zastavice, na teh pa rdeče, bele in modre tablice, z napismi, kakor v sredini. Takisto so bile okrašene tudi hiše, postaja Matulje-Opatija uže pa ne več, kar kaže, da hrvaški značaj kraja ni po volji nekim krogom. V Voloskem je bil slavolok z latinskimi napismi, da bi se ne izpodtikali ne ti, ne oni. Narod pa je sprejel z „živio!“ cesarja, in ta glas je prevladal do Opatije. Še le ondi se je slišalo tudi „evviva!“ in „hoch!“

Narod je pokazal, da je na svoji zemlji, dasi bi bili rad nekateri krogi zadušili njegov glas. Nemški cesar je sam pozneje izrazil se, da Hrvatje so jako vrli, ko so tako oduševljeno sprejeli svojega vladarja, ko je prišel in ko se je vrnil istega večera.

Trgovinska pogodba med Avstro-Ogersko in Rusijo se sklene do 1. junija st. stila, t. j. do 13. junija t. l.; dotlej pa se je sklenil provizorij. Ta in pogodba imata tako veljavo za obe velevlasti, kakor ruska trgovinska pogodba s Francijo in Rusijo. Pogodbo predložiti obojestranski vladi državnemu zboru na Dunaju in v Budapešti še meseca aprila. Pogodba bode trajala 10 let, t. j. do 17. junija 1903. Tako dobi Avstro-Ogerska veliko gmotno pomoč na zunaj, in to priznavajo največji politički nasprotniki Rusije. Trgovinska pogodba z Rusijo je tudi velikega političkega pomena.

Proračun cislitavske polovine za leto 1894, popravljen po budgetnem odseku, predložila je vlada drž. zboru 3. aprila. Vsled tega popravka znašajo stroški 620,502.000 gld., dohodki pa 623,082.000 gld., torej bi bilo preostanka 2,579.000 gld. Uže 6 let se kaže večji ali manjši preostanek, kljubu povišanju stroškov. A davki so visoki neposredni in posredni. Potem pa je pomisliti, da so zaostajala mnogotera kulturna dela. Od l. 1868 so neposredni davki povišali se za 30%; pri poviških je le zemljiščni davek ostal skoro neizpremenjen (2%). Posredni davki pa so se povišali skupno za 83%; tu je užitina poskočila za 109,1%, ali se je še bolj nego podvojila, potem tabak za 110%, koleki za 73%, pristojbine za 92%. Kolek in pristojbine so v taki meri prehudi in škodujejo tudi občemu državnemu gospodarstvu.

Državni zbor je pričel zopet svoje delovanje v dan 3. t. m. ter mora isto završiti proti koncu maja, ker potem začnejo delegacije svoje delo. Poleg proračunske razprave, kakor menijo, pridejo na vrsto še predloge o valuti, trgovinska pogodba z Romunijo; vse drugo je negotovo. Vlada je predložila zakon za podporo, ki se ima dati pri zidanju 16 lokalnih železnic. Dne 4. t. m. se je pričela generalna debata o proračunu. Proti so se oglasili: Pacak, župnik Weber, Schlesinger, Hoch, Kramar, Fanderlik, Herold, Kaizl, Vašaty, Schamanek, Perić, Gregorec. Pro pa Šuklje, maloruski zastupnik Wachnjanin, M. Vošnjak i. dr. — Dr. Vašaty je dokazoval, da Češko veže z Avstrijo jedino vez dinastije; ko bi izumrla dinastija, bi nastopilo zopet pravo svobodno volitve kralja. Ogerska in Češka da ste v tem pogledu jednaki. Zato da bode treba obnoviti samostalnost češkega kraljestva; to bode napredek, druge poti pa ni. — Češka poslanca Pacak in Herold sta opisovala sedanje položnje češkega naroda; Herold kot generalni govornik opozicije je rekel, da Mladočehi so izražnje narodove volje, za njimi pa pridejo še radikalniši zastopniki na površje. Maloruski zastupnik Wachnjanin je popolnoma zadovoljen s koalicijo. Pripovedoval je, da v čas deželne sesije so se poslanci ruskega in poljskega naroda dogovarjali o spravi obeh narodov v Galiciji, in da Poljaki so obečali širšo podstavo za nacijonalni in politički razvoj ruskega naroda. Ta poslanec je tak, kakoršen je prof. Šuklje. Poslednji je naznanjal v drž. zboru, da sta med Slovenci dve struji, jedna teži k zapadni kulturi, druga pa proti vstoku. Prva struja je v večini naroda, in njo zastopa on s tovariši v koaliciji. Opominjal je vlado zaradi strauke, ki teži k vstoku, naj bi podpirala narod, da se ohrani zapadni kulturi. Dr. Herold je obžaloval, da sta govorila Wachnjanin in pa Šuklje v navedenem smislu. Slovenski in drugi slovanski listi obsojajo Šukljejev govor o

dveh kulturah, ki ne pomenja drugega, kakor ovajanje. O Šukljejevi izjavi bomo govorili tudi mi posebe, s pomočjo stenografiškega zapisnika. Generalna debata se je završila brez posebnih velikih govorov; po obsegu je bil govor dolg le finančnega ministra. Ta se je dotaknil tudi jezikovnega in narodnostnega člena. Ta teden bode specialna debata o proračunu.

Valuta. Gledé na nadaljnje uravnanje valute, je razdelil med drž. poslance posl. Schlesinger poseben list z dokazom, da bi država in naseljenje trpela veliko denarno škodo (do milijard), ako bi se poprej ne sklenil zakon, ki bi določil, po kakem merilu naj se poplačujejo dosedanji dolgovi, napravljeni na podstavi srebra. Mož ima v jedru popolnoma prav, in bi bilo treba le želeti, da bi ga poslušali. Židovski kapitalisti so najbolj zaradi tega se veselili nove valute, ker so videli, da njih velika posojila bi se vračala kljub uže določenim premijam še s posebnim velikim dobičkom, dohajajočim jim vsled sprejete zlate veljave.

Nemški cesar Viljem II. je šel iz Opatije ogledat si tudi Pulje; govoré, da hoče potovati ob dalmatinskem pobrezju do Kotora. No sedaj odšel je v Benetke, kjer se je sešel s kraljem Umberto, potem obišče našega cesarja na Dunaju. Mnogo pišejo znane vrste in krvi žurnalisti o prebivanju rodbine nemškega cesarja v Opatiji; prikrivajo pa dosledno značaj slovanske zemlje Opatije in okolice; kar se dostaje hrv. zastav, so pa celó brzojavno lagali z očitnim namenom, samo da bi se zaprečilo njih razstavljenje ob prihodu našega cesarja v Opatijo, in ta nakana se jim je vsaj nekoliko posrečila.

Na Dunaju je bila 2. aprila volitev 1 drž. poslanca v prvem ali glavnem okraju mesta. Židje so postavili za kandidata nemško-liberalnega dež. poslanca Nosketa proti demokratskemu židu dr. Ofner-ju; prvi je dobil 2173, drugi pa 1017 in antisemitski kandidat 532 glasov. Krščansko-socialna stranka se ni udeležila; ali tudi tako se kaže, da židovsko-nemški liberalizem izgublja svoj vpliv na Dunaju, ko se trese za svoje kandidate uže tam v središču Dunaja, kjer je imel doslej glavno moč.

Dr. Jurij Posilović, dosedanji biskup Senjski, imenovan je nadbiskupom Zagrebškim. Rodil se je 24. aprila 1834. v mestu Ivanića; sin ubogih roditeljev, pretpel je mnogo, predno je završil Zagrebško gimnazijo. Bogoslovne nauke je završil na Dunajskem vseučilišču, v ondotnem Avgustineju je postal dr. bogoslovja. L. 1874., ko se je otvorilo vseučilišče v Zagrebu, bil je med prvimi imenovan javnim rednim profesorjem biblijskega znanja na bogoslovnem oddelku. L. 1876. postal je škof Senjski. L. 1882. dné 1. oktobra je posvetil Djakovško prekrasno cerkev, katero je sezidal vladika Strossmayr. Drugi dan je Posilović prvi v tej cerkvi na hrvatskem jeziku služil sv. mašo na veliko radost vsega zbranega naroda. Znan je po svojih izbornostavljanih pastirskih listih, po svoji blagi naravi, potem varčnosti, vsled katere more podpirati plemenite zavode. Tako je podaril tudi on 1000 glđ. za medicinski oddelek hrv. vseučilišča, redno podpira društvo sv. Hieronima. V politiko se ni nikdar vmešaval; kakega mišljenja pa da je, kaže njegovo stalno in ozko prijateljstvo z vladiko Strossmayrjem. Hrvatski narod povsod radostno pozdravlja novega nadbiskupa, stolica katerega je bila prazna tri leta. Letošnji post je priporočal biskup Strossmayr, naj bi molil narod, da dobi dobrega nadpastirja, in papež sam je pisal, da tudi on želi Hrvatom takega višega pastirja, in kakor se kaže, premagani so

nasprotniki, in zmagal je narod s trudom Strossmayrjevim. Slovani se radujejo s Hrvati te zmage in pridobitve.

Socijalni demokrati Avstro-Ogerske so imeli letos, 25. marca občni zbor na Dunaju. Sešlo se je 133 delegatov iz vseh krajev cesarstva in več sto gostov. Velikonemške socijalne demokrate so zastopali drž. poslanci Bebel, Singer in Gerisch. Zastopani so bili tudi slovanski delavci cesarstva, kolikor se prištevajo socijalni demokraciji. Zborovanje je trajalo več dnij ter se je sukalo okolo volilne reforme in osmournega delavnika. Sprejeli so več resolucij; resolucija o volilni reformi zavrača načrt koalicijske vlade, ter zahteva obče, jednako in neposredno volilno pravo. Žuga, da načelnštvo bode delovalo na to, da priredi *strike množic* v pravi čas, ako bi vlada in stranke srednjega stanu silile k temu proletarijat. Na korist delavcem po rudnikih pa naj se dela na to, da se doseže delavnik 8 ur dela.

Češki delegati so govorili tudi češki. Na nas so poročila o tem zborovanju napravila vtis, da načelniki socijalnih demokratov sučejo delavce takó, da bi ne dosegli nič odločilnega, in da ti načelniki delajo bolj za moderne kapitaliste, nego pa delavce. Načelniki so z večine Židje, in liste socijalno-demokratskih delavcev vodijo in pišejo tudi Židje. S tem je povedano bistveno vse, in ubogi delavci so igrača židovskega kapitala. Zato je dolžnost slovanskih novin v obče, da razkrivajo delavcem slovanske krvi stvari takó, kakoršne so. To je v interesu slovanskih množic in narodov.

Kosciusztkovo stoletnico so praznovali Poljaki po raznih mestih, zlasti v Krakovu in Levovu. Množice pa so pobijale v Krakovu okna sosebno Židom in plemičem. Izgredom iščejo vzrok, kakor običajno, v Rusiji; tega pa ne vidijo, da je plemstvo spravilo množice na beraško palico, da je poprodalo sto in sto zemljišč Židom, in da so vsled tega iste množice zavisne od trdega dela, katero morajo sedaj izvrševati ne le plemstvu, ampak tudi Židovstvu. V Levovu se je vršilo praznovanje mirneje, in je bilo vojaštvo pripravljeno zaprečiti kakoršne si bodi nemire.

„Академи́ческий Кружокъ“, društvo ruskih dijakov v Levovu, je redarstveno vodstvo razpustilo, kakor pravi ukrep, vsled tega, ker je društvo prekoráčilo meje svojih pravil. Društvo se je bilo zasnovovalo l. 1871. ter je organizovalo malorusko mladino, vzbujajoč v njej narodno zavest. Za dijake ruske je to hud vdarec.

Papež je poljskim škofom poslal posebno encikliko, v kateri jim daje navod v obče in potem za Poljake v Rusiji, Avstriji in Prusiji posebe. Iz skupnosti enciklike je razvidno, da papež ne opominja toliko vlad imenovanih velevlastij, kolikor pa poljski narod, da naj bode pokoren tudi posvetni oblasti. Razvideti je iz nekaterih stavkov, da papež naravnost svari pred rovarstvom nasproti posvetni oblasti, zlasti v Rusiji. Tudi hvali cirilometodijski obred ruskih unijatov, opominja k složnemu življenju katolikov rimskega in grško-slovanskega obreda, k slogi poljskega in ruskega katoliškega naseljenja. S tem obsojuje papež neposredno izpodkopavanje in oslabljevanje cirilo-metodijskega obreda specialno med gališkimi Rusi, in papež ne naglašá brez namere, da je on *dobro poučen* o stvareh. Enciklika kaže staro blagohotnost nasproti skupni poljski narodnosti, vendar pa z jasno namero svari Poljake, naj bi se s svojim šovinizmom ne zagrešali proti sobratom po krvi in specialno tudi po veri, ki so istega katoliškega

izpovedanja, pa imajo grško-vstojni obred. Enciklika je silno pomenljiva, značilna in pri sedanjem položaju obče politike jako važna. Zato se še posebej povrnemo k njej.

V Srbiji so imeli zopet ministersko krizo; prvi minister je sedaj Svetomir Nikolajević, udani prijatelj Milanov. Milan prebiva še v Belgradu, in v tem je vse povedano, v kakem položaju je Srbija. V obče trdijo, da Obrenovićem se maja prestol, in prijatelji srbskega naroda želé, da bi srečno rešil se politiških intrig, ki so v tesni zvezi z Milanom. Poslednji bi rad uničil radikalno stranko; ali to se mu ne posreči, ker radikalna stranka zastopa ogromno večino vsega naroda.

Srbija, poleg tega da trpi narod, je sedaj v posmeh, in ni vredno niti omenjati ponavljajoče se ministerske krize. V obči politiki so srbski politiški vodje pravi pigmejci; na zunaj si pripisujejo važnost, katere jim ne daje nihče. Sedaj se tužnega položaja srbskega naroda veseli le Židovstvo, katero po raznih potih slabi srbsko gmotno stanje, veseli se potem tudi Zapad, kateri spravlja ves Balkan v svojo „kulturno sfero“.

Turčija proti bolgarskim šolam. Ni dolgo tega, kar je turška vlada odredila, da se zaprejo vse bolgarske šole po Makedoniji, in to, kakor trdi „Српска Застава“ v svoji 22. šte. t. l., v interesu miru v svoji državi, ker so bolgarske šole danes središče revolucionarne propagande. O tej stvari piše Sredska „Свобода“, da je vse to baje rusko maslo, zagotavlja pa zajedno, da stori bolgarska vlada vse možno, da odstrani zlo, katero preti narodu bolgarskemu v njega bodočnosti. Svari zajedno turško vlado, naj ne dela proti interesom Bolgarske, kajti s tem bi škodovala le svojim lastnim interesom, opozarja jo tudi, da ni možno uničiti katerikoli si bodi narod od danes do jutri. Odtodi da se pojavlja v sedanosti neka Turčija neprijazen, bojaželen tok med bolgarskim narodom. To vprašanje pa zanima, tako trdi „Ср. З.“, v prvi vrsti Srbijo, kajti ono se ne dostaje samo Bolgarov, ampak pod turško vlado živečih kristijanov sploh. Bolgari pa se v tej stvari vedejo nekako značilno, kajti oni govorijo le o Makedoniji, kakor o zemlji, v kateri ni drugega naseljenja izven bolgarskega, ter izdajajo svoje mišljenje, po katerem zavzima Makedonija v bodočnosti Bolgarske jako važno vlogo. V svojem nadaljnjem premišljevanju pride „Ср. З.“ do zaključka, da je storila Porta to, kar je storila, da zađuši rovarjenje bolgarskih agitatorjev v Makedoniji, kjer stanovništvo po ogromni svoji večini pripada srbski narodnosti, dočim so Bolgari govorili o Makedoniji, kakor o svoji zemlji.

Romunska in slovaška dekleta. Romunska dekleta so poslale slovaškim dekletom pismo, v katerem pravijo: „V teh tužnih časih so naša dekliška srca altarji, na katere moramo pokladati najčistejše žrtve ljubezni narodnemu duhu. Vam in nam je usojeno, da smo vestalke, ki smo dolžne čuvati obstanek naših narodov“. Slovaška dekleta pa so odgovorile: „Oživimo in ohranimo v obeh narodih ogenj prave ljubezni med plemenom in plemenom“. To, da se probuja tako živo narodna zavest v ženstvu tlačenih narodov, peče madjarsko gospodovalno stranko.

Mednarodna sadjarska razstava v Petrogradu bode letos od 22. sept. do 12. nov. Obsezala bode te oddelke: 1. Surovo sadje. 2. Zelenjad. 3. Suho sadje in suho zelenjad v konservah in vsakovrstnih fabrikatih. 4. Vinarstvo (vinoreja). 5. Hmelj in zdravilne rastline.

6. Semena. 7. Orodja in stroji. 8. Literatura, učna sredstva; zbirke, načrti itd. 9. Sadno drevje in sadni grmiči. Oglasiti se je treba na posebnem „zajavljenju“ do 13. maja; načrti, kakó hočejo razstaviti svoje predmete razstavljalci, naj se dološljejo do 13. junija odboru; predmeti se bodo sprejemali od 15. avg. do 17. sept. t. l. Predmeti naj se opišejo v 2 eksemplarih. Inozemski razstavljalci morejo svoje predmete dostavljati v upravništvo „Ruske sadjarske družbe“. Pošiljatev naj bode frankovana. S parobrodov in z železnic družba prevzame razstavne predmete na svoje stroške. Nadzorstvo nad rastlinami, sadjem itd. prevzame odbor, če ne bode razstavljalca sam na razstavi. Na predmetih so lahko označene cene; prodani predmeti ostanejo na razstavi do konca; potem se vrnejo v teku 3 dnij. Predmeti, ki se ne vzamejo ta čas, ostanejo družbi. Kot nagrade se bodo dajale zlate, srebrne in bronaste medalje ter pohvalni listi. Za posebne zasluge bodo še posebne nagrade. Gledé olajšave pošiljatev se „Ruska sadjarska družba“ obrne do železnic in parobrodskih društev ter objavi vspehe teh dogovorov pravočasno. Razstave se lahko udeleži vsak sadjar, pa tudi razne kmetijske družbe kot take.

Prof. M. Hostnik, slovenski rojak, ki je obširnise poročal o tej mednarodni razstavi v 5. št. letošnje „Priloge“ Celjski „Domovini“, pravi: „Želeti bi bilo, da bi se te moderne razstave v stolici Rusije udeležili tudi Slovenci. Gotovo so po Slovenskem krajevne (lokalne) vrste raznih plodov, s katerimi bi se Slovenci lahko pohvalili. Morda imate (Slovenci) tudi kake posebne sušilnice ali kaka posebna orodja in stroje, katere so izumili pri Vas. Vaš mešanekar n. pr. proslavlja se posebno v katalogu učenega sadjarja Siminenka, kateri uže nekaj let prodaja drevesca. Cepiče je dobil od Klererta. Razstavil bi lahko kdo tudi slivovec in žganje iz vinskih ostankov“. Posebno pa priporoča naš rojak suhe češplje, ki so v Rusiji jako drage, stari cent do 20 gld. Francoske suhe češplje se prodajajo celó po 60 gld. cent. Dobro bi bilo, da bi prišel kak Slovenec na razstavo in potem opisal, kaj je videl in bi to primerjal z onim, kar sadjarstvo daje na Slovenskem. Nesreča, pravi, je le to, da Slovenci in Slovani sploh nimajo onega podjetnega duha, s katerim se odlikujejo drugi narodi. V Rusijo dobivamo za stotine tisoč rubljev svežega in suhoga sadja s *Francoskega*; med jabolki in hruškami je mnogo takih vrst, ki odlično vspevajo v jednom ali drugem kraju Slovenskega. Rusija ni tako daleč, kakor bi kdo mislil, in Rusi niso tako divji, kakor trdijo njih sovražniki. Zato obiščite smelo razstavo; razstavite, kar imate dobrega, in ne boste se kesali.

Prof. Hostnik priporoča drugim slovenskim listom, da bi ponatisnili njegov članek iz omenjene Priloge „Domovini“. Dodajemo še, da je za to sadjarsko razstavo, ki je za Avstrijo jako važna, imenovalo c. kr. kmetijsko ministerstvo posebnega komisirja, in sicer sekcijkega svetnika tega ministerstva, dr. Emila vit. pl. Herzmanovskega. Na slovenskih zemljah so kmetijske družbe; k tem se je treba oglasiti do 1. maja.

Dr. Schmeykal, znani vodja čeških Nemcev, je dne 4. t. m. umrl v 68. letu življenja. Bil je po obliki sicer zmernejši od drugih nemško-liberalnih vodij, v stvari pa tak, kakor oni. Hegemonstvo nemškega življa je bilo stalno na njegovem programu; do sprave, katero so tolikokrat ponujali češki vodje, specialno staročeške stranke, vsled tega ni moglo priti. Sedaj pa so nasto-

pili še radikalniši pristaši tega hegemonstva, in glavno glasilo nemške liberalne stranke se uže boji, da ne bode naslednika, ki bi združeval vse življe stranke, kakor se je zgodilo s pomočjo avtoritete Schmejkalove.

Z M E S.

Meje vstočnega obreda proti Hrvatski. Slovenski učenjak V. Oblak poroča v 4. št. „Ljub. Zvona“ t. l. o posebni razpravi pod zaglavjem: Glagolita II. Grškovičev odlomak glagolskog apostola. Izdal i ocenio prof. V. Jagić. Sa 4 fototipska snimka (separ. odtisak iz „Starin“ XXVI.) U Zagrebu 1893, 8°, 129. G. dr. V. Oblak pravi: „Ta razprava je največje važnosti za poznavanje najstarejše dobe glagolske pismenosti srbohrvaške redakcije, ker je dognala, da se je glagolska pismenost do XIII. stoletja nahajala tudi po Bosni in Hercegovini. Sedaj še-le nam je popolnoma jasno, da se strinjajo izključljivo hrvaški glagolski spomeniki (v Primorju in na otokih) v marsičem s spomeniki novejšje bolgarske redakcije.... Tu omenjeni odlomek obseza 4 pergamentne liste v mali četverki, pisane z okroglo glagolico iz konca XII. stoletja. Na robu listov so *opombe* v bosenski cirilici iz konca XIII. stoletja. To dokazuje, da so rabili to glagolsko knjigo še v tej dobi, tam kjer se je rabila bosenska cirilica, da so tedaj še na konci XIII. stoletja dobro poznali v Bosni glagolico, dasi jo je že bila izpodrinila cirilica. Ker so omenjene *opombe* v zvezi z grškim obredom, morala je biti knjiga urejena po tem obredu. In to ni brez pomena za domovino spomenikovo, *zakaj iztočni obred ni nikoli sezal do hrvaškega severa.*“

Navedli smo vse to zaradi zadnjega stavka, ki smo ga podčrtali ravno zato. Ko pride v našem listu na vrsto razprava o cirilometodjski cerkvi, bode govor o različnih mejah njenega obreda, torej tudi o trditvi podčrtanega stavka.

Pavel Nikolajevič Jabločkov, znameniti ruski izsleditelj v stroki elektriške tehnike, pravi slovanski Edison, je umrl v Saratovu, kjer se je tudi rodil l. 1847. L. 1870, stopivši iz vojske, postal je načelnik telegrafske postaje in je odtlej začel proučavati elektriko, sosebno svetlobo elektrike. Najprej je iznašel elektriško svečo. Šel je v Moskvo in Petrograd širit svojo idejo, a sprejeli so ga hladno; šel je na to v Pariz, kjer je našel podporo v učejakih, potem tudi kapitaliste, da bi porabil svojo iznajdbo; nato je šel v London, kjer se je prvič razsvetil dvor zapadno-indiških dokov z Jabločkovskimi svetilnicami. Odtod se je razširila njegova iznajdba po vsem svetu. Razun tega je izsledil še mnogo drugih rečij v elektriki, kakor n. pr. novi galvaniški element, moč kate-rega je trikrat silnejša od bunzenskega.

KNJIŽEVNOST.

„Narodna knjižnica“, ki jo tiska in zalaga gosp. Drag. Hribar v Celju, obseza od dr. Jos. Vošnjaka zbranih dramatičnih in pripovednih spisov III. zvezek z vsebino: Doktor Dragan. Drama v petih dejanjih. Str. 103. Cena lepo brošovanemu zvezku je 1 korona.

„Slovanska knjižnica“ je prinesla v 4 snopičih, od 11. do 14., obsezajočih 237 stranic, Homerjevo *Odissejo*, kot „povest slovenski mladini“, katero je tukaj na slovenskem jeziku „prosto po Homeru spisal Andrej Kragelj“. V 4. snopiču podaje pisatelj primeren uvod, razlagajoč jedro grškega *epa* Odisseje, potem podaje sodbo o tem epu znamenitega ruskega pisatelja Gogolja in razklada naposled nekoliko grške bogove, ki se nahajajo v Odisseji. Prof. Kragelj se je z učenimi pomočki trudil, da bi zadel pravo, zajedno je gledal, da bi tudi pisal zares poljudno. V ožih družbenih krogih je prof.

Kragelj poznan kot dober pripovedovalec in humorist; nadejamo se torej, ne da bi bili uže čitali njegov spis, da jo je pogodil jako dobro. Naj bi se mu blagi namen posrečil! — Odisseja posebe stoji sedaj 48 kr., lično vezana pa 1 gld. Odisseje je v zalogi še 400 iztisov. Izdatelj „Sl. Knjižnice“ pa pravi, da to podjetje nima še dovolj naročnikov, da bi bil istemu zagotovljen obstanek.

„Rad“ jugoslovanske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga CXVI. Filologiško-historički i filozofiško-juridički razredi. U Zagrebu 1893. U knjižari Dioničke tiskare. Vsebina: 1. Putovanja po Balkanskom poluotoku XVI. veka. XIII. Putopisi Stjep. Gerlacha i Sal. Schwaigera, ili opisi putovanja carskih poslanstva u Carigrad, naime Davida Ungnada od god. 1753 i Joach. Sinzen-dorfa od g. 1577. Od dra. Petra Matkovića. — 2. Kajkavački dijalekat u Prigorju. (Nastavak). Od profesora Vatrosl. Rožića. — 3. Nutarnje stanje Hrvatske prije XII. stoljeća VI. — 4. Umjetnost in umjetni obrt. Od dra. Fr. Račkoga.

Ljetopis jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1893. Kot VIII. zv. obseza poročilo o poslovanju, svečani govor predsednika Jos. Torbarja, poročilo tajnika dra. Bogosl. Šuleka, poročilo o književnem delovanju itd.

„Maticé Slovanská v Olomouci“ je izdala sedaj v posebnem svojem IV. zvezku: „Novely Svet. Hurbana Vajanského“ in sicer: Dvě sestry, Kandidat, V malém městě, Podrost, Slovensko a jeho život literárny. — Maticé Slovanská izhaja 5. in 20. vsakega meseca v snopičih po 3 pole in stoji gld. 2.50 na leto; kdor hoče dobivati vse te snopiče združene v 5-letnih, vkusno v platno zvezanih zvezkih, doda še 1 gld. za celo leto. Našim čitateljem je uže znano, da je ta Matica zbornik najlepših pripovedij slovanskih ter raznih kulturno-historičkih razprav in poročil.

Hrady a zámky. Popisuje prof. Avg. Sedláček. Dilu X. (Mladoboleslavská) sešit 7. Cena sešitu 65 kr.

Čtyri rozpravy. I. O kulturním významu umění. II. O povodu umění. III. O pokroku v umění. IV. O klasifikaci umění. O. Hostinsky. C. 60 kr.

Tesnopisné Listy, katerim je urednik Jos. Kronkl, priobčujejo v 5. číslu začetne vaje ruske stenografije: „Самочитель русской скорописи“. Omenja tudi, da pokojni Mich. Hornik, veliki rodoljub lužiških Srbov, je preložil sestavo Gabelsbergerjevo na lužiško-srbsko narčeje uže okolo 1860. leta.

Staré Povesti České. Seš. 2.: O Libuši. O Přemyslovi. Libušina prorocvi. Divčí válka. Cena illustr. sešita 20 kr. Nakladatelství Jos. R. Vilimek v Praze.

V. Beneše Trebíčského spisy sebrané. Dil VII. Z různých dob. Pořadí první. Nové, laciné vydání v sešiteho 48 stranach po 16 kr. Seš. 52. C. 16. Nakladatel F. Topič, knihkupec v Praze.

Staročeský sbírky „Pohadek“ (Hádanek). Podává dr. Čeněk Zibrť. (Zvláštní otisk z III. ročníku „Českého Lidu“). Nakladem F. Šimačka v Praze.

Ze staré Prahy. Historické obrázky od dra. Z. Wintera. 228 stran. Nakladem J. Otty v Praze. Lani je priobčil isti avtor „Pražské obrázky“; v tej novi knjigi pa 16 obrazov kulturno-historičkih.

Časopis Matice Moravske. XVIII. letnik. Zvezek II. Obseg: Fr. Pastrnek: Památky glagolského písemnictví. — Jos. Čížmář: O domácím lékařství lidu slovanského. — F. Šilhavý: Fr. Bohumír Štěpnička. Při-

spěvek k dějinám vzkříšení literatury české. Itd. Urednika temu izdanju sta Vinc. Brandl in Fr. Bartoš.

Slovenské (slovaške) Povesti. A. H. Škultétega in P. Dobšinskega. 2. izdanje. Izšlo je doslej 14 zvezkov, ki se tiskajo v Ružomberku v tiskarni in založništvu K. Salva.

Ottova Laciná knihovna narodní. V 10. in 11. sešitu (Serie XVII) pričel se je roman „Mezi sedláky a pány“, ki ga je na poljskem jeziku z naslovom „Nad Němnom“ spisala Eliza Orzeszkowa, na češko preložil pa Josip Pavlík. Roman popisuje natanko malo plemstvo in naseljenje poljskega naroda nad Nemnom. Cena sešitu 10 kr.

„*Lužica*“, zabavni in poučni mesečnik gornje- in dolnje lužiskih Srbov, posvečena je v letošnji 3. št. pokojnemu *Michaelu Horniku*. Spredej ste 2 pesmi, potem sledi životopis, z zaznamovanjem pokojnikovih književnih del. Nato sledi zopet več pesmi, jedna češka Jar. Vrchlickega, preložena od Ad. Černega. Naposled razna poročila, kakó so se odzvali slovanski časopisi ob smrti Hornikovi. Vse, kar je sestavljeno v prozi, podal je sam urednik dr. Muka. Kakor znano, stoji „*Lužica*“ za celo leto 2 naša goldinarja, in se pošilja naročnina pod adreso: Kanonikus Ptarrer Jakob Hermann, Ostro b. Panschwitz, Sachsen.

Извештај о девојачком Институту Царице Марике на Цетињу, на kroju iverove 24. а школске 1892/93 год. Приредно проф. Ж. Драговић. Цетиње. Књ. црног. држ. штамп. 1894. — Sestavatelj tega IV. „*Извештаја*“ o tem za Črno Goro velevažnem ženskem vzgojišču se ni bal truda, da ga obelodani kolikor možno točno in popolno. Ta zavod ima sedaj v pripravnem tečaju 9 gojenk, v II. oddelku I. razreda 11, v II. odd. II. razr. 17 in v II. odd. III. razr. 3, skupno torej 40 učenk.

Историческіе очерки и рассказы. С. Шубинскій. С. Петерб., 1893. 8° VI, 391 pp. 3 руб.

„*Византийскій Временникъ*“. Pod tem naslovom se je lotila letos ruska „Akademija nauk“ izdavatí poseben znanstven list v pospeševanje vsega tega znanja, ki se suče okolo bizantijske raznovrstne zgodovine. List bode imel 3 oddelke: 1. Izsledovanja in materijali. 2. Kritika in bibliografija. 3. Manjše opomnje in poročila. V prvem oddelku bodo razprave o politiki, cerkovni, socialni, pa tudi o zgodovini literature in umetnosti, jezika, prava, kakor tudi pripomočnih znanij. Kar se dostaje materijalov, poštevati se bodo zlasti še ne priobčeni važni in zanimivi bizantijski spomeniki.

V Nemčiji izhaja uže „*Byzantinische Zeitschrift*“, no rusko izdanje bode ločeno in bode nemški list na mnogo strani popolnjeval. Rusko izdanje bode jako važno z znanstvenega stališča, ker bode doslej toliko raztreseno, brez posebnih načrtov priobčevano zgodovinsko gradivo zbiralo, predelavalo in za znanstvo prav za prav še le pripravljalo. Važno je to podjetje za vse Slovanstvo, ker je znanje o „bizantstvu“ v neposredni zvezi z razvojem posebne slovanske vstočne kulture. Najimenitniši ruski zgodovinarji in specialisti bodo sodelovali pri listu; med temi so profesor Th. I. Uspenskij, ki je dokazal s posebnimi učenimi deli, da more izhajati v Rusiji posebno tako „vizantijsko izdanje“; potem

so sotrudniki G. S. Destanis, A. C. Pavlov, V. I. Lamanski, Th. Korš, itd. itd.

„*Византийскій Временникъ*“ bode izhajal v kakih štirih knjigah na leto, in bode vsaka obsezala okolo 10—12 pol. Prva knjiga izide meseca aprila. Naročnina znaša na leto za Rusijo 5 rub., za Avstro-Ogersko 8 gld. Pošilja se knjigarju: K. Л. Риккеръ С. Петербургу, Невскій пр 14 Urednika izdanja sta akademik Vasilij Grigorjevič Vasiljevskij (Zagorodnij pr. 24), kateri je odgovoren gledé na znanstveno napravljenje lista, potem pa še privatni docent Petrograjskega vseučilišča Vasilij Ed. Regelj, kateri vodi tudi dopisovanje z zunanjimi učenjaki. Pisma in rokopisi se morejo pošiljati temu ali onemu uredniku, knjige, časopisi in korekture pa v redakcijo v Petrograd „на Васильевскомъ островѣ, по 10 линии, д. 15, кв. П. И. Регеля.

Slovanski historiki in učenjaki v obče bodo spoznavali iz tega znanstvenega lista, kakó nepopolno, a tudi napačno je dosedanje znanje vstočne zgodovine, ki se dostaje v veliki meri vseh Slovanov.

Impressioni e note sulle feste di Dubrocnik (Ragusa). Per lo scoprimento del monumento di Ivan Gundulič (26 Giugno 1893). Ivan Kušar. Gorizia. Tipografia A. M. Obizzi 1894. 60 pp. Cena 50 kr. Urednik Goriškega „*Il Rinnovamento*“ je kot ponatis iz tega lista izdal posebno knjižico, ki v lepi italijanščini popisuje vtise o potovanju k Gunduličevi slavnosti.

Bond Slaves. G. Banks. London, 1893. 8°, 8 gld.

Deutsch-russisches Taschen-Wörterbuch für Techniker. H. Hilbig. Riega, 1893. A. Stieda. 16° VI, 136 pp.

V a b i l o n a n a r o č b o .

„*Slovanski Svet*“, ki prične s to številko letošnje drugo četrtletje, izhaja na 20 velikih straneh 10. in 25. dne vsakega meseca ter stoji:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— „ 90 „
posamične številke so po	— „ 18 „

Zunaj Avstro-Ogerske:

za celo leto	5 gld. — kr.
------------------------	--------------

Naročnina se pošilja neposredno izdavatelju v Trst.

Přijmu rádného jednatele pro privátní obchod se lněným zbožím za vysokou provisií. Ctěné nabídky pod adressou:

JOSEF KEJZLAR jun.

Červeny Kostelec — Čechy.

(Roth Kostelec — Böhmen).

Popravki. K 5. št. „Sl. Sv.“ Str. 85a, 15 v. zg. čitaj: brezpodstavno. Zaglavje: „Сръпске народне pjesme“ (pesem) 7. v.: дјеме п. дјете; 13. v.: волъ, пам. вол; 24. v. китеби п. китеби; v. opromnji: сватовска пам. сватовна; potem овје пам. овје. — K 6. št.: Str. 165 b, v. pesmi „Плячкѣ“, 4. kitica čitaj: сидишь, глядишь. пам. сидѣть, глядѣть; v. pesmi „Тоска“ čitaj: жы пам. жы, potem 2 krat: раздоръ пам. разгоръ; 106a, 16. v. zg.: слог, пам. стог; 108b, 4. v. zd.: spisala nam. opisala; 214 b, 24. zg.: Stankjevičem.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.